

ТОРА ОР • ПАРШІ МІКЕЦ • МААМАР 16

ביאור על הנ"ל

Пояснення сказаного вище

Міцвот підносяться знизу, а світло Тори спускається згори;
саме піднесення спричиняє це спускання: як повітря дає
полум'ю світитися, а літери дають змогу розкритися ідеї, так
«міцва — світильник» підноситься до вінця (Кетер) і притягує
вниз нове світло, щоб «Тора була світлом». Тому мезуза, що
уособлює піднесення, міститься праворуч, а ханукальна
лампа, яка несе світло Тори вниз — до входу й назовні, —
ліворуч.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/16/

ГОЛОВНА ДУМКА

Міцвот підносяться знизу, а світло Тори спускається згори; саме піднесення спричиняє це спускання: як повітря дає полум'ю світитися, а літери дають змогу розкритися ідеї, так «міцва — світильник» підноситься до вінця (Кетер) і притягує вниз нове світло, щоб «Тора була світлом». Тому мезуза, що уособлює піднесення, міститься праворуч, а ханукальна лампа, яка несе світло Тори вниз — до входу й назовні, — ліворуч.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Це пояснення розкриває, чому ханукальну лампу ставлять ліворуч від входу, а мезузу — праворуч. Міцвот діють у напрямку знизу вгору, а Тора — згори вниз, і ці два напрямки зустрічаються, мов двоє людей на драбині. У творінні матерія походить від слова Б-га, а форма — від Його волі (рацон), через мудрість (Хохма). Окреме існування виникає лише завдяки царюванню (Малхут), але Ім'я Б-га (Гавая) панує над Ім'ям Б-га (Елокім), тобто над Б-гом, прихованим у природі; піднесення Елокіма до Гаваї вище за спускання Гаваї до Елокіма. Далі пояснення звертається до літер: вони існують у душі ще до мовлення, розкриваються в Хохмі, але кореняться у Кетері, вище за інтелект, і є тим одягом, через який осягається кожна ідея. Молитва підносить літери через ангелів до Кетера і притягує вниз нові літери — нову волю простого милосердя. Так само діють міцвот: подібно до повітря навколо полум'я (авир — «ор», світло, з літерою йод), вони підносяться до Кетера і притягують додаткове світло, щоб засяяла Тора. Навіть Тора є лише «притчею» про Б-га, а піднесення міцвот притягує до неї Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), як у відповіді: «Нехай буде благословення Його велике Ім'я». Мезуза, через яку дім і все його майно передаються Б-гові, уособлює це піднесення; завдяки йому ханукальна лампа несе світло Тори до входу й далі.

ПЛАН

1 Піднесення і спускання

¶1-2

Пояснення має розкрити, чому ханукальна лампа стоїть ліворуч, а мезуза — праворуч: міцвот підносяться знизу, Тора спускається згори, і вони зустрічаються, мов двоє людей на драбині.

2 Слово, воля і мудрість у творінні

¶13-5

Матерія походить від слова Б-га, а форма — від Його волі через Хохму, силу розділення, корінь якої — у вищій силі міри. Лише мовлення — десять висловів — породжує окреме існування, адже Ацилут єдиний з Нескінченим (Ейн Соф).

3 Гавая та Елокім

¶16-7

Розділення починається з Малхут, але над нею панує Гавая, тож усе творіння перебуває в самоусуненні перед Б-гом; ті, хто знає лише Елокім, гадають, що природа діє сама собою. Із двох єднань Імен піднесення Елокіма до Гаваї вище за спускання Гаваї до Елокіма.

4 Літери та їхній корінь

¶18-12

Літери присутні в душі ще до мовлення, а мислення й мовлення відносні — залежно від рівня. Літери розкриваються в Хохмі, але кореняться в Кетері, вище за інтелект, який вони одягають, подібно до того, як їжа доповнює силу мозку до продовження роду.

5 Молитва підносить літери

¶13-15

Через «поцілунок» ангела молитва піднімається зі світу у світ, аж поки Метатрон не приносить її літери до Кетера; звідти вниз притягуються нові літери простого милосердя, понад суворою мірою Хохми й Тори.

6 Лампа, повітря і світло

¶16-22

Полум'я світиться лише завдяки повітрю, яке, подібно до Якова-посередника, корениться вище за вогонь; авир — це світло з літерою йод, приховування, яке дає світлу засяяти. Так і міцвот підносяться до Кетера — 620 стовпів світла — і притягують нові літери, щоб засяяла Тора.

7 Тора як притча; велике Ім'я

¶23-25

Три тисячі притч Шломо виражали Тору трьох нижніх світів, а сама Тора є притчею про Б-га. Завдяки піднесенню міцвот Нескінченне світло входить у Тору, а слова «Нехай буде благословення Його велике Ім'я», промовлені разом із громадою, притягують Кетер до Ацилуту.

8 Мезуза і ханукальна лампа

¶26-27

Мезуза праворуч передає дім і все його майно єдиному Б-гові; завдяки їй ханукальна лампа ліворуч, біля входу, що виходить до громадського простору, притягує світло Тори до Малхут і далі — у світи розділення.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Піднесення і притягування вниз העלא והמשכה

Два напрямки маамару: міцвот підносять матеріальний світ до Б-га, а Тора притягує вниз Його світло. Саме піднесення спричиняє це притягування вниз.

Гавая та Елокім הוי"ו ואלקים

Гавая — це Б-г у Своему аспекті, що перевершує світ і приводить усе до буття; Елокім — Б-г, прихований у природі. Їхнє єднання, особливо коли Елокім підноситься до Гаваї, приводить створене існування до самоусунення перед Б-гом.

Єш і айн יש ואין

Окреме створене існування (єш), що походить від мовлення й Малхут, і Б-жественне «ніщо» (айн), що лежить поза будь-яким визначенням існуванням і до якого підноситься Елокім.

Літери אותיות

Одяг думки й мовлення: літери розкриваються в Хохмі та кореняться в Кетері, вище за інтелект; через них досягається кожна ідея, хоча вони самі не є цією ідеєю.

Авир: світло з літерою йод אויר

Авир (повітря) оточує полум'я й дає йому світитися. За написанням він подібний до «ор» (світло), але містить літеру йод; він уособлює приховування, крізь яке розкривається світло, а отже — міцвот, завдяки яким світло Тори сяє.

Кетер כתר

Рівень над інтелектом: корінь літер і міцвот («620 стовпів світла»), джерело простого милосердя й нових літер, а також місце, де перебуває «велике Ім'я».

РОЗДІЛ 1 • 11-2

Піднесення і спускання

1 ביאור¹ על הנ"ל

Пояснення до згаданого вище

Цей заголовок указує, що далі йде біур (пояснення): подальший маамар, який докладніше розвиває ідеї попереднього маамара. Той маамар починається з правила, що ханукальний світильник ставлять ліворуч від дверей, щоб мезуза була праворуч; цей біур пояснює це правило.

2 ביאור הדברים על ענין נ"ח משמאל ומזוזה מימין.² הנה המצות הן מלמטה למעלה והתורה מלמעלה למטה.

Пояснення слів про те, що «ханукальний світильник — ліворуч, а мезуза — праворуч». Міцвот спрямовані знизу вгору, а Тора — згори вниз.

Біур (пояснення) визначає свою тему: правило, згідно з яким ханукальний світильник стоїть ліворуч від входу, а мезуза — праворуч. Далі він формулює головну відмінність: міцвот діють «знизу вгору», коли людина підносить матеріальний світ до Б-га, тоді як Тора діє «згори вниз», коли Б-жественна мудрість сходить до людини.

והיחוד שביניהם הוא כמשל העומד למעלה ורוצה להתקרב עם העומד למטה זה עולה בסולם זה יורד עד שנפגשין זה בזה.

А єднання між ними подібне до ситуації, коли той, хто стоїть угорі, хоче наблизитися до того, хто стоїть унизу: один підіймається драбиною, а другий спускається, аж поки вони не зустрічаються.

Два рухи сходяться, наче двоє людей на драбині: один підіймається, а другий спускається, і вони зустрічаються посередині. Решта біуру пояснює, як висхідний рух міцвот і низхідний рух Тори поєднуються.

РОЗДІЛ 2 • 13-5

Слово, воля і мудрість у творінні

3 וביאור הענין הנה כתיב כל אשר חפץ³ ה' עשה. וכתוב בדבר ה' שמים נעשו.⁴

А пояснення цього таке: написано: «Усе, чого забажав Гава, Він зробив», і написано: «Словом Гаваї постали небеса».

Ці два вірші, здається, по-різному описують творіння. В одному сказано, що Б-г створив усе, чого забажав, ніби творіння виникло з Його бажання; в іншому сказано, що небеса постали Його словом, тобто через мовлення.

והענין שהחומר נברא בדבר ה' והתמונה והציור באיזה אופן שנברא הוא מחפץ ה' מה רבו מעשיך⁵ ה' כולם בחכמה עשית.

Суть у тому, що речовина була створена словом Гаваї, тоді як форма й вигляд, незалежно від способу їх створення, походять від бажання Гаваї: «Які численні Твої діяння, Гавая! Усе Ти створив мудрістю».

Альтер Ребе узгоджує ці вірші: слово Б-га привело до буття саму речовину кожної речі, тоді як її особлива форма й вигляд походять від Його бажання. Це бажання щодо форми діє через мудрість, як сказано в третьому вірші: «Усе Ти створив мудрістю».

שבחי החכמה היא בחי' גבורות. דהיינו התחלקות⁶ לעשות כל ציור וכל תמונה לכל הפרטים למיניהם.

Адже рівень мудрості (Хохма) є рівнем Гвурот (стриманості), тобто поділом, завдяки якому створюється кожна форма й кожен вигляд — з усіма подробицями, відповідно до їхніх видів.

Тут Хохма пов'язана з Гвурот — силами стриманості й міри, бо надання кожній речі власної форми означає поділ і визначення. Вона проводить межі між однією формою та іншою, аж до кожної подробиці кожного виду.

4 ושרש החכמה למעלה הוא בחי' בוצינא דקרדוניתא^{7,8} קו המדה מדוד משחת⁹ [משחתא]. מי מדד בשעל מים¹⁰ כו'. והגילוי הוא בחכמה דאצי' אור אבא ושם מה רבו מעשיך¹¹ שרבו מאד פרטיים רבים.

Корінь мудрості (Хохма) вгорі — це рівень Ботзіна де-Кардінуза, лінія міри, що відмірює міру: «Хто виміряв води в заглибині Своєї долоні» тощо. Розкриття відбувається в Хохмі світу еманції (Ацилут), у світлі Абба (Батька); і там [є] «Які численні Твої діяння», адже їх дуже багато — безліч окремих подробиць.

Корінь цієї мудрості, що розрізняє окремі речі, лежить ще вище — у тому, що Кабала називає Ботзіна де-Кардінуза, «лінією міри», яка визначає розміри всього, що існуватиме; раніше, у Мікец (Тора Ор, Мікец 11:6), Альтер Ребе пояснює цю назву: «кардинуза» походить від вислову «карденайса — пшениця», слова на позначення тьмяності й чорноти, адже міра встановлює межу: «досюди — рівень Хохми». Образ Йешаягу, де Б-г вимірює води в заглибині Своєї долоні, описує це саме Б-жественне вимірювання. Воно вперше розкривається в Хохмі Ацилуту, яку називають світлом Абба («Батька»), де вже присутнє «Які численні Твої діяння» — як велика множина окремих подробиць.

אך שהיו כלולים בחכמה וכמשל השכל הגשמי שתופס ומקיף הרבה ענינים בבת אחת וברגע אחת וכדי להוציא מהעלם אל הגילוי צריך לפרט בדבורים רבים ושונים בשעה ושתים.

Однак вони були включені в Хохму, як у прикладі з матеріальним розумом, який осягає й охоплює багато понять водночас, за одну мить; а щоб вивести [ix] із прихованого до розкритого, потрібно докладно викласти їх багатьма й різноманітними словами протягом години чи двох.

Хоча окремих подробиць багато, у Хохмі вони існують разом, включені в одне ціле. Так само розум людини може за одну мить охопити багато ідей, але щоб висловити їх словами одну за одною, може знадобитися година чи дві.

כך בחכמה כלולים מה רבו מעשיך בכל ציור וכל תמונה ונפרטו בע"מ [בעשרה מאמרות] שנברא העולם. אך המאמרות הן עשרה בלבד כי לא נפרט הכל בדבור רק דרך כלל ולא דרך פרט:

Так само в Хохмі міститься [все]: «Які численні Твої діяння» — у кожному образі й подоби, а розгорнуті вони були в десяти висловах, якими створено світ. Однак висловів лише десять, бо в мовленні не було докладно викладено всього: лише загально, а не в деталях.

Так само всі форми творіння містяться разом у Хохмі й були розгорнуті через десять висловів, якими створено світ. Проте висловів лише десять, бо мовлення передало творіння тільки в загальних категоріях, а не подробицю за подробицею.

5 והטעם כי מה שנפרט בדבור הוא בכדי להיות בחי"י יש כי מבחי"י חכמה דאצי"י לא היה יכול להיות בחי"י יש ואפי"י [ואפילו] מה שנתלבש בז"א שהוא בחי"י הוי"ה הכל נק' בחי"י א"ס דאיהו וחיוהי חד.

А причина полягає в тому, що деталізація в мовленні [була] потрібна для виникнення рівня єш [самостійного буття], адже з рівня мудрості (Хохма) світу еманції (Ацилут) не могло виникнути єш; і навіть те, що було вбране в емоційні атрибути (Зеїр Анпін), який є рівнем Імені Б-га (Гавая), усе це називається рівнем Нескінченного (Ейн Соф), бо «Він і Його життєві сили — одне».

Мовлення потрібне, щоб створені речі могли існувати як єш — як істоти, що мають власне буття. Хохма світу Ацилут і навіть Зеїр Анпін, рівень Імені Гавая, не можуть породити таке існування, бо там усе ще цілковито єдине з Нескінченим: «Він і Його життєві сили — одне».

Гавая та Елокім

6 ולא היה יכול להיות בחי פירוד רק במלי דאצי בדבר מלך שלטון.¹² והיינו עיי כי מלי דאצי נעשה עתיק דבריא וכו'.

І рівень відокремленості міг виникнути лише в царюванні (Малхут) світу еманациї (Ацилут), через «слово царя [що] панує». І це відбувається [завдяки тому], що Малхут Ацилуту стає Атіком світу творення (Брія), і так далі.

Відокремлене існування починається лише з Малхут Ацилуту — царювання Б-га, яке уподібнюється до слова царя, що панує над іншими. Малхут Ацилуту спускається й стає Атіком — найвищим і найвнутрішнішим джерелом світу Брія, першого світу відокремлених істот; найнижчий рівень вищого світу стає найвищим рівнем нижчого.

אך מ"מ בחי הוי"ה מושל בבחי מלי להיות בטול היש וכענין וצבא השמים לך משתחווים¹³ דהיינו בחי בטול המלאכים בכלות הנפש.

Проте рівень Імені Б-га (Гавая) панує над рівнем Малхут, щоб єш (самостійне буття) виявляв самоусунення (бітуль), як у вислові «і небесне воїнство схиляється перед Тобою», тобто в самоусуненні ангелів, коли душа доходить до самозгасання.

Навіть так, Гавая — Ім'я Б-га, яке вказує на те, що Він виходить за межі всього й приводить усе до буття, — панує над Малхут, щоб істоти, які виникають, самоусувалися перед Ним. Ангели, «небесне воїнство», схиляються в самоусуненні; це келот га-нефеш (прагнення душі до самозгасання), настільки сильне, що душа ніби згасає, повертаючись до свого джерела.

והשמש והירח משתחווים אפי' בגופם שסוככים והולכים ובטול זה הוא עיי כל אשר חפץ הוי"ה שבחי חפץ זה מתלבש בחכמה דאצי וחכמה דמלי דאצי המתלבשת בכי"ע

І сонце та місяць схиляються навіть своїми тілами, обертаючись і рухаючись далі. І цей бітуль відбувається завдяки «всьому, чого забажав Гавая», бо цей аспект бажання вбирається в мудрість (Хохма) світу Ацилуту, а Хохма Ацилуту вбирається в Хохму Малхуту Ацилуту, яка вбирається у [світі] Брія, Єцира та Асія,

Навіть сонце й місяць «схиляються» — не лише духом, а й самими своїми тілами, без упину обертаючись визначеним для них шляхом. Цей бітуль походить від бажання Б-га, яке передається вниз через Хохму Ацилуту, потім через Хохму, що міститься в Малхут Ацилуту, аж поки не вбирається в три нижні світи — Брія, Єцира та Асія.

כי גבוה מעל גבוה שומר.¹⁴ וכל מה שלמטה מקבל ממה שלמעלה הימנו עד רום המעלות.

бо «Вищий за найвищого пильнує [його]». І все, що нижче, отримує від того, що вище за нього, аж до найвищих висот.

Вислів «Вищий за найвищого пильнує його» тлумачиться як опис ланцюга нагляду: кожен рівень отримує від того, що над ним, аж до самої вершини. Отже, бажання Б-га, яке стоїть на вершині цього ланцюга, керує всім нижчим.

(ואפי' [ואפילו] הפילסופים מודים בזה רק שאין משיגים רק עשר בחי' התחתונות ה' גלגלים וגלגל היומי.

(І навіть філософи визнають це, але досягають лише десять нижніх рівнів: вісім сфер і щоденну сферу.

У дужках Альтер Ребе зауважує, що навіть філософи визнають такий ланцюг причин, але знають лише про десять нижніх рівнів. Згідно з тодішніми астрономічними уявленнями, небеса склалися зі сфер, вкладених одна в одну: вісім сфер несли планети й зорі, а дев'ята, «щоденна» сфера, обертала все небо раз на день.

וע' בפרדס שער ששי ספ"ג [סוף פרק ג'] וכבר הסכימו החוקרים כו' וגלגל השכל העשירי¹⁵ כו' ויותר מזה אין משיגים אבל יכול להיות גם לפי דעתם שיש למעלה מהם ג"כ)

Див. Pardes, Sha'ar 6, кінець розділу 3: «Дослідники вже погодилися», тощо, «і десята сфера — сфера інтелекту», тощо; далі вони вже не досягають. Але можливо, що, навіть згідно з їхньою власною думкою, над ними також є [щось].)

Альтер Ребе посилається на Pardes (Pardes Rimmonim — кабалістичну працю рабі Моше Кордоверо), де наведено те, з чим погодилися філософи, зокрема існування десятої, «інтелектуальної» сфери. Далі, за їхніми словами, вони нічого не знають; однак ніщо в їхніх власних міркуваннях не виключає існування ще вищих рівнів.

רק העכו"ם [העובדי כוכבים ומזלות] אומרים מאחר שכבר נשתלשל בעולם אחר העלם בבחי' שם אלקים המצמצם כו' מוכרח להיות נשאר כך

Лише шанувальники зір і сузір'їв кажуть: оскільки все вже спустилося, проходячи одне приховування за іншим, через рівень Імені Б-га (Елокім), яке скорочує, то воно неодмінно має таким і залишатися.

Шанувальники зір і сузір'їв стверджують, що оскільки світло Б-га спустилося через шар за шаром приховування, через Ім'я Елокім, яке скорочує його й приховує, світ мусить залишатися таким. На їхню думку, раз природний порядок уже встановлено, він діє сам собою.

אבל כי אני ידעתי¹⁶ (אני בחיי מלי וכנ"י [וכנסת ישראל]) כי גדול הוי"ה ששם הוי"ה מושל על כל בחיי אלקים¹⁷ משא"כ פרעה אמר לא ידעתי את¹⁸ הוי"ה שלא ידע רק שם אלקים.

Але «бо я знаю» («я» — це рівень Малхут і Громада Ізраїлю), «що Гавая великий», бо Ім'я Гавая панує над кожним рівнем Елокім. На відміну від цього, фараон сказав: «Я не знаю Гавая», бо знав лише Ім'я Елокім.

Проти цього свідчить вислів: «Бо я знаю, що Гавая великий». Той, хто каже «я знаю», — це Малхут і Громада Ізраїлю; вони визнають, що Гавая панує над кожним рівнем Елокім, тобто над усією природою. Фараон, який сказав: «Я не знаю Гавая», знав лише Елокім — Б-га, прихованого в природі.

ואמר עזב ה' את הארץ¹⁹ (ובאמת לא בדעת ידבר²⁰ כמ"ש בתניא ח"ב [חלק ב']²¹ שהרי נס של בריאת שמים וארץ גדול מנס של קיי"ס [קריעת ים סוף]²² כו"ע"ש) ולכן אומרים איה אלקיהם.

І він сказав: «Гавая покинув землю» (але насправді він говорить без знання, як написано в Танія, частина II, адже диво створення небес і землі більше за диво розсічення Червоного моря тощо; див. там). Тому вони кажуть: «Де їхній Б-г?»

Слова «Гавая покинув землю», сказані в книзі Єхезкель старійшинами Ізраїлю, які таємно служили ідолам, виражають те саме переконання: Б-г віддалився й залишив світ діяти самотійно. Вставне пояснення заперечує це, посилаючись на Танія, частина II (Shaar HaYichud VehoEmunah), розділ 2: створити небеса й землю з нічого — більше диво, ніж розсунути море; і світ, як і розсунуте море, продовжує існувати лише доти, доки слово Б-га підтримує в ньому дію. З цього хибного переконання походить глузливе запитання, яке народи ставлять у Псалмах: «Де їхній Б-г?»

אבל באמת כל אשר חפץ הוי"ה עשה. שזהו ענין יחוד שם הוי"ה עם שם אלקים ויחוד קוב"ה [קודשא בריך הוא] ושכינתיה שיחוד זה היינו בחיי המשכה שנמשך שם הוי"ה ומשתלב בשם אלקים להיות בטול היש כו".

Але насправді: «Усе, чого забажав Гавая, Він учинив». У цьому полягає єднання Імені Б-га (Гавая) з Іменем Б-га (Елокім), а також єднання Святого, благословенного Він (Кудша бріх ху), з Його Б-жественною присутністю (Шехіною); адже це єднання — рівень низхідного притягнення, коли Ім'я Гавая притягується вниз і влітається в Ім'я Елокім, щоб відбулося самоусунення (бітуль) еш (самотійного буття) тощо.

Правда полягає в тому, що «усе, чого забажав Гавая, Він учинив»: трансцендентне Ім'я Гавая діє в самій природі. Це єднання Гавая з Елокімом, яке також називають єднанням Кудша бріх ху та Шехіни: Гавая притягується вниз і влітається в Елокім, щоб створене буття перебувало в самоусуненні перед Б-гом.

7 והנה בבחי' יחוד זה והמשכה זו יש ב' דרכים. הא' ששם הוי"ה יורד למטה לבחי' אלקים ונקי שילוב הוי"ה באלקים.

Отже, у цьому єднанні й цьому низведенні є два шляхи. Перший — коли Ім'я Б-га (Гавая) спускається вниз, до рівня Імені Б-га (Елокім); це називається переплетінням Гаваї в Елокімі.

Єднання Гаваї та Елокіма може відбуватися двома шляхами. У першому Гавая спускається в Елокім; це називається переплетінням (шилув) Гаваї в Елокімі, коли літери двох Імен чергуються, утворюючи одне спільне Ім'я.

ואזי האל"ף קודם ל"י²³ ששם אלקים מלביש את שם הוי"ה. ושם הוי"ה מלוכש בתוכו.

І тоді алеф стоїть перед йодом, бо Елокім вбирає в себе Гаваю, а Гавая вбрана в нього.

У цьому поєднанні алеф, перша літера Імені Елокім, стоїть перед йодом, першою літерою Імені Гавая. Це показує, що Елокім є зовнішнім виміром, який вбирає в себе Гаваю.

והב' ששם אלקים עולה למעלה. ונכלל בשם הוי"ה ואזי היו"ד קודם לאל"ף כו'

А другий шлях — коли Елокім підноситься вгору й включається в Гаваю; тоді йод стоїть перед алефом тощо.

Другий шлях є протилежним: Елокім підноситься й розчиняється в Гаваї. Тоді першим стоїть йод, що показує: тепер провідною є Гавая, а Елокім включається в неї.

והנה היתרון והמעלה הוא כששם אלקים עולה למעלה כי כשהשם של הוי"ה יורד לבחי' שם אלקים להתלבש בו הנה הוא ע"י כמה צמצומים להיות התלבשות בבחי' יש אבל כשהשם אלקים עולה ונכלל בבחי' הוי"ה ה"ז [הרי זה] עולה לבחי' אין כו':

Перевага й вищість полягають у тому, що Ім'я Елокім підноситься вгору. Адже коли Ім'я Гавая спускається до рівня Імені Елокім, щоб вбратися в нього, для цього потрібні численні скорочення (цимцумім), щоб воно вбралося на рівні еш (існування); але коли Ім'я Елокім підноситься й включається в Гаваю, воно завдяки цьому підноситься до рівня айн (небуття) тощо.

Алтер Ребе зазначає, що другий шлях — піднесення Елокіма — є вищим. Щоб Гавая спустилася й убралася в Елокім, потрібні численні скорочення (цимцумім), аби вона могла вбратися в еш, тобто створене буття. Але коли Елокім підноситься в Гаваю, він підноситься до айн — Б-жественного «ніщо», що перебуває поза будь-яким визначенням існуванням.

Літери та їхній корінь

8 והנה נר מצוה²⁴ הוא בחי העלאה. ותורה אור הוא בחי המשכה וביאור הענין הוא בהקדים להבין ענין האותיות.

Отже, «міцва — це світильник» означає рівень піднесення, а «Тора — це світло» — рівень притягнення згори вниз. Пояснення цього полягає в тому, щоб спершу зрозуміти сутність літер.

У вірші «Бо міцва — це світильник, а Тора — це світло» дві його частини відповідають двом рухам: міцва, тобто світильник, означає піднесення, а Тора, тобто світло, — притягнення згори вниз. Щоб пояснити це, Альтер Ребе спершу розглядає природу літер.

והוא כי האותיות היוצאות בה' מוצאות הפה. אחה"ע מן הגרון כו'. אין המוצאות עושים ומפעילים את האותיות כמו כנור המנגן שמוציא הקול ע"י האדם המנגן שאז נולד ונתהוה הקול ונגון.

Йдеться про літери, що виходять через п'ять місць артикуляції в роті (алеф, хес, гей і айн вимовляються з гортані тощо): ці місця артикуляції не створюють і не породжують літери так, як арфа, на якій грають, видає звук завдяки людині, що грає на ній, — і тоді звук і мелодія народжуються та постають.

Літери виходять із п'яти місць артикуляції: алеф, хес, гей і айн — із гортані, а інші групи літер вимовляються піднебінням, язиком, зубами й губами. Однак ці органи не породжують літери так, як арфа породжує звук: доки на арфі не грають, у ній немає мелодії, і лише тоді, коли на ній грає музикант, народжується звук.

אבל האותיות שבה' מוצאות הפה אינו כן אלא שהאותיות כבר היו בנפש שכל נפש מליאה אותיות ובכואם לה' מוצאות הפה הם המניעים את המוצאות ולא מתנועעים ע"י המוצאות.

Але з літерами п'яти місць артикуляції в роті все інакше: літери вже були в душі, адже кожна душа сповнена літерами. І коли вони доходять до п'яти місць артикуляції в роті, то саме вони приводять ці місця в рух, а не самі приводяться ними в рух.

З мовленням усе інакше: літери вже існують у душі, яка «сповнена літерами». Коли вони доходять до рота, то саме вони приводять органи мовлення в рух, а не органи створюють їх.

9 והנה יש כמה בחי' אותיות. אותי' [אותיות] המחשבה ²⁵ ואותי' [ואותיות] הדבור. אותיות המחשבה בכינה ואותיות הדיבור במלי

Тепер є кілька рівнів літер: літери думки та літери мовлення. Літери думки належать до рівня розуміння (Біна), а літери мовлення — до рівня царювання (Малхут).

Літери існують на кількох рівнях: літери думки, пов'язані з Біною (розумінням), і літери мовлення, пов'язані з Малхут (царюванням).

ובחי' דבור שלמעלי [שלמעלה] הוא בבחי' המחשבה למטה שהוא דבור המלאכי' [המלאכים] וקרא זא"ז [זה אל זה / זה את זה] ²⁶ וגבוה מעל גבוה שמקבלי' [שמקבלים] דין מן דין ²⁷ עד רום המעלות מה שלמטה הוא בבחי' מחשבה נקי' לגבי שלמעלה בחי' דבור ובחי' מחשבה שלמעלה יותר נעלמה.

А рівень мовлення, що перебуває вище, є рівнем думки нижче; це мовлення ангелів: «і один кликав до другого» та «високий над високим», адже вони отримують один від одного аж до найвищих висот. Те, що нижче перебуває на рівні думки, стосовно того, що вище, називається рівнем мовлення; а рівень думки, що перебуває вище, є ще більш прихованим.

Ці два рівні співвідносні: мовлення вищого рівня подібне до думки рівня, що нижче за нього. Тож мовлення ангелів, які «кличуть один до одного» у хвалі, перебуває на рівні людської думки. Таргум передає цей вислів як «вони отримують один від одного», отже, кожен рівень отримує від того, що перебуває вище за нього, аж до найвищих висот: те, що є думкою для нижчого рівня, порівняно з рівнем вище є лише мовленням, тоді як думка того вищого рівня ще більш прихована.

10 והנה שרש גלוי האותיות הוא בחכמה ויהי האדם לנפש חיה. ²⁸ בחי' חיה היא בחכמה.

Тепер корінь розкриття літер — у мудрості (Хохма): «і людина стала живою душею (нефеш хая)»; рівень Хая — у Хохмі.

Показавши, що літери існують ще до мовлення, Альтер Ребе простежує їхнє коріння ще вище. Їхнє розкриття починається в Хохмі: у вірші сказано, що людина стала нефеш хая, тобто, за простим змістом, «живою істотою»; Альтер Ребе ж тлумачить слово хая як Хая — рівень душі, що відповідає Хохмі.

אך אין זה רק בבחי' גלוי אבל שרשם הנעלם הוא למעלה מעלה בבחי' כתר כמ"ש בזוהר אינון כתרין עילאין ²⁹ כו' ונחתא כ"ף מעל כורסיא דיקריה כו'

Однак це лише на рівні розкриття, тоді як їхній прихований корінь міститься незмірно вище — на рівні вінця (Кетер), як написано в Зоарі: «Вони — вищі корони» тощо, і «літера каф зійшла з-над престолу Його слави» тощо.

Хохма — лише те місце, де літери вперше розкриваються; їхній прихований корінь лежить набагато вище — у Кетері, рівні над інтелектом. Зоар називає літери «вищими коронами» й описує, як літера каф зійшла з-над престолу слави Б-га, показуючи, що літери спускаються з найвищого місця.

כי מהות האותיות אינן בחי' שכל רק הם למעלה מן השכל שא"א להשיג בשכל מהות האותיות ומוצאן במבטא אב"ג שהם יוצאות מכלי השכל. רק עיקרם נלקחים מבחי' שלמעלה מהשכל

Адже сутність літер — не рівень інтелекту; навпаки, вони перебувають вище за інтелект, бо інтелектом неможливо досягнути сутність літер і їхнє походження у вимові алеф, бейт, гімел, які виходять із посудин інтелекту. Власне ж, вони походять переважно з рівня, що перебуває вище за інтелект.

Літери не є продуктом інтелекту. Розум не може досягнути, чим є літери самі по собі й як вони вимовляються як алеф, бейт, гімел, хоча й виходять через власні сили розуму; переважно вони походять із рівня, що перебуває вище за інтелект.

והן נעשות בחי' לבוש להשכל להשכיל כל דבר בכל לשון מע' לשון.

І вони стають для інтелекту своєрідним убранням, щоб досягати кожну річ будь-якою з сімдесяти мов.

Звідти вони стають убранням для інтелекту. Завдяки їм розум може досягати й виражати будь-яку річ будь-якою із сімдесяти мов.

שכל דבר שכל אינו נתפס אלא באותיות אבל אין האותיות מהות השכל ועצמותו אלא בחי' לבוש כנודע שהשכל מתלבש לפעמים באותיות אלו.

Адже будь-яка інтелектуальна думка досягається лише через літери; однак літери не є сутністю інтелекту й самим його єством, а лише його вбранням, як відомо: інтелект іноді вдягається в ці літери.

Кожну ідею можна досягнути лише через літери, проте літери — не сама ідея, а лише її вбрання. Тому та сама ідея може бути вдягнена то в один набір літер, то в інший.

11 ולפעמים באותיות אלו. כמו דבור התוספות והר"ן [והרכינו נסים] שמלבישים כל א' השכל באותיות

אחרים ונלקחים מלמעלה מן השכל רק שאין מתגלים אלא בשכל.

а іноді — в цих літерах, як у висловах Тосафот і Рана: кожен із них одягає інтелект в інші літери. А [літери] походять із рівня, вищого за інтелект, проте розкриваються лише в ньому.

Ту саму думку можна висловити різними словами: Тосафот і Ран, два класичні коментатори Талмуду, можуть передати одне й те саме міркування — кожен своїми словами. Це показує, що літери — не сама ідея: вони походять із рівня, вищого за інтелект, хоча розкриваються лише в ньому.

והמשל בזה כח ההולדה³⁰ שבמוח שנתהווה באדם אחרי היותו בן י"ג או ט' (סנהדרין רפ"ח)

Аналогією до цього є сила продовження роду, що міститься в мозку й виникає в людині після того, як їй виповниться тринадцять або дев'ять років (Санедрін, початок розділу 8).

Далі наводиться аналогія: сила продовження роду, осередок якої — мозок, проявляється в людині лише після досягнення певного віку. У тексті названо два віки — тринадцять або дев'ять років — і наведено посилання на початок восьмого розділу трактату Санедрін, де Талмуд обговорює, чи може хлопчик уже в дев'ять років стати батьком.

ואף שכבר הי' [היה] לו מוחין בשלימות מ"מ כח ההולדה לא נגמר עד היותו בן י"ג או ט' וגמר כח זה תלוי במאכל אשר יאכל.

І хоча його інтелектуальні сили (мохін) уже були цілком сформовані, сила продовження роду все ж не досягає повноти, доки йому не виповниться тринадцять або дев'ять років; завершення цієї сили залежить від їжі, яку він споживає.

Розум хлопчика може бути вже цілком розвиненим, однак сила продовження роду не досягає повноти, доки йому не виповниться цей вік, і її завершення залежить від їжі, яку він споживає. У Лікутей Тора, у розділі Ваетханан, Альтер Ребе використовує ту саму аналогію й відсилає назад до цього біуру: хлопчик молодший за дев'ять років має достатньо життєвої сили й інтелекту для себе, але лише додаткове світло — зрілий інтелект — дає йому змогу передавати вплив нижче й приводити до появи нову істоту; отже, тому, хто дає, потрібне додаткове світло, щоб давати.

וכנודע ממה שאין מאכילין את הכה"ג [הכהן גדול] בעיוה"כ [בערב יום הכפורים] דברים שמרביי הזרע. שיש מאכלים מרבים הזרע. ויש מאכלים ממעיטים.

Як відомо з [закону], напередодні Йом-Кіпура первосвященника не годують їжею, що збільшує кількість сім'яної рідини, адже є продукти, які збільшують її кількість, а є такі, що зменшують [її].

Підтвердженням є закон, за яким напередодні Йом-Кіпура первосвященникові не дають їжі, що збільшує кількість сім'яної рідини, аби того дня він не став ритуально нечистим. Одні продукти збільшують кількість сім'яної рідини, інші її зменшують, отже, їжа безпосередньо впливає на цю силу.

12 והנה במאכלים ההם עצמן אין בהם כח ההולדה רק כשבאים להמוח. והמוח מתחזק על ידם אזי נתהוו ונגמר כח ההולדה.

І ось у самих тих продуктах харчування немає сили продовження роду; вона з'являється й довершується лише тоді, коли вони доходять до мозку і зміцнюють його.

У самій їжі немає сили продовження роду. Вона з'являється й стає довершеною лише тоді, коли їжа доходить до мозку та зміцнює його.

כך האותיות [האותיות] באים מלמעלה מהשכל שאינו נתפס באותיות כלל. ומ"מ כשבאים לבחי' השכל נעשה גילוי השכל ע"י אותיות.

Так само літери приходять згори, з-понад інтелекту [з рівня], який зовсім не досягається літерами; і все ж, коли вони доходять до рівня інтелекту, саме через літери відбувається розкриття інтелекту.

Так само й літери: вони приходять із рівня, що перебуває понад інтелектом і зовсім не досягається літерами. Однак, коли вони доходять до інтелекту, саме через них він розкривається.

РОЗДІЛ 5 • 113-15

Молитва підносить літери

13 ולכן אמרו על מט"ט [מטטרו] שקושר כתרי" [כתרים / כתרין] לקונו מתפלתיהם של ישראל. והענין כי אותיות התפלה עולות למעלה ע"י המלאכים כנודע שכמה מלאכים ממונים בכל היכל לקבל התפלות. ואיתא בזוהר שהמלאך נשיק לה.³¹

Тому про Метатрона сказали, що він пов'язує вінці для свого Творця з молитов Ізраїлю. Суть у тому, що літери молитви здійснюються вгору за допомогою ангелів; відомо, що в кожній небесній палаті (гейхалі) призначено кілька ангелів приймати молитви. А в Зогарі сказано, що ангел цілує її.

Саме тому про Метатрона, головного ангела, сказано, що він «пов'язує вінці для свого Творця» з молитов Ізраїлю. Літери молитви здійснюються за допомогою ангелів; багато з них призначено в кожній небесній палаті (гейхалі) приймати молитви, і Зогар каже, що ангел цілує молитву.

14 וביאור ענין זה הוא כמו הנושק עד"מ מכניס רוחו והבלו בדבר שנושק.

Пояснення цього питання таке: це подібно до того, як той, хто цілує, вкладає свій подих і свою пару в те, що цілує.

Поцілунок пояснюється за аналогією: той, хто цілує, вкладає свій подих у те, що цілує.

כך המלאך מכניס רוחו והבלו באותיות התפלה להעלותם מבחי' דבור האדם לבחי' דבור המלאכי [המלאכים] שהיא בחי' מחשבי שלמטי [שלמטה]

Так само ангел вкладає свій подих і свою пару в літери молитви, щоб піднести їх від рівня людської мови до рівня мови ангелів, яка є рівнем думки нижчого світу.

Так ангел вкладає власний подих, власну життєву силу в літери молитви. У такий спосіб він підносить їх від людської мови до мови ангелів, яка, як пояснювалося вище, є рівнем думки стосовно нижчого світу.

וכך עולה התפלה למעלי [למעלה / למעלה] מעולם ועד עולם. עד עולם העליון שם הוא מט"ט [מטטרון] שעושה בחי' כתר זה. פי' שמעלה האותיו [האותיות] עד מקורן ושרשן שהוא בכתר.

І так молитва підноситься вгору, від світу до світу, аж до найвищого світу. Там перебуває Метатрон, який творить цей рівень вінця. Тобто він підносить літери до їхнього джерела й кореня, що міститься у вінці (Кетер).

Отже, молитва підноситься від одного світу до наступного, аж до найвищого світу, де Метатрон творить із неї вінець: він підносить літери до їхнього джерела й кореня, що міститься в Кетері, Вінці.

15 והיינו כדי להמשיך אותיות כי התפלה היא יהי רצון שיהי [שיהיה] המשכת רצון אחר מבתחלה שנמשך בכח' [בחכמה] וחכמה היא בחי' דין.

І це потрібно, щоб притягнути вниз літери; адже молитва — це «Нехай буде [Твоя] воля», тобто щоб притягнулася вниз воля, відмінна від [тієї, що була] спочатку, — тієї, що була притягнута до мудрості (Хохма); а Хохма — це рівень (бхіна) суду.

Мета піднесення літер — притягнути вниз нові літери. Молитва промовляє: єгі рацон — «Нехай буде Твоя воля», дослівно: «нехай буде воля»; вона просить, щоб притягнулася вниз нова воля, відмінна від тієї, що спочатку була притягнута до Хохми; а Хохма, як пояснювалося вище, — це рівень суду й суворості міри.

וכן התורה דמחכ' [דמחכמה] נפקת מימינו אש דת למו³² שהיא בחי' אש וגבורות וע"פ התורה אין יסורים בלא עון.³³ אבל בכתר שם הם רחמים פשוטים ונושא עון כו' ומשם נמשך אותיות חדשות כו':^{34,35}

Так само й Тора, яка походить від Хохми: «з Їого правиці — вогненний закон для них», — це бхіна вогню й гвурот (стриманості); і згідно з Торою немає страждань без гріха. Але у вінці (Кетері) є просте милосердя, і «Він несе провину» тощо; звідти притягуються вниз нові літери тощо.

Тора також походить від Хохми й названа «вогненним законом», що вказує на вогонь і гвурот (стриманість): за мірою самої Тори немає страждань без гріха. Але в Кетері є просте милосердя, яке «несе провину», за словами віршів про атрибути милосердя Б-га; звідти притягуються вниз нові літери — вираження нової волі. У Лікутей Тора, в розділі «Хукат», Алтер Ребе посилається на цей біур (пояснення) і називає ці літери, які перебувають вище самої Тори, «вигравіюваними літерами» (осійот гахакіка).

Лампа, повітря і світло

16 והנה ככל הענין הזה באותיות כך הוא בבחי' המצות כי נר מצוה. והענין שאין אור הנר מאיר אלא

כשיש אויר סביב האור משא"כ כשאין שם אויר יכבה ולא יאיר כלל

Отже, як усе це стосується літер, так само це стосується й рівня міцвот, адже «міцва — світильник». Ідеться про те, що світло світильника сяє лише тоді, коли навколо нього є повітря; якщо ж повітря немає, світильник гасне й зовсім не світить.

Той самий принцип стосується міцвот, як сказано: «міцва — світильник». Полум'я дає світло лише тоді, коли навколо нього є повітря; без повітря воно гасне й зовсім не світить.

17 והנה האויר הוא בבחי' אותיות. כי הרי רואין שיסוד האויר הוא תחת יסוד האש.^{36,37}

Повітря належить до рівня літер. Адже ми бачимо, що стихія повітря стоїть нижче за стихію вогню.

Повітря відповідає літерам і, як вони, посідає нижче місце: у порядку чотирьох стихій повітря стоїть нижче за вогонь. У примітці Kehot наведено мідраш (Шмот Раба і Бемідбар Раба) та Зогар, де йдеться про цей порядок.

17 ואעפ"כ [ואף על פי כן] הרי יש בו דקות הרבה מיסוד האש. והטעם כי האויר אע"פ [אף על פי] שהוא למטה

מיסוד האש. מ"מ שרשו הוא למעלה.

І все ж у ньому набагато більше тонкості, ніж [у] стихії вогню. Причина в тому, що, хоча повітря перебуває нижче від стихії вогню, його корінь, однак, вищий.

І все ж повітря значно тонше й витонченіше за вогонь. Причина в тому, що, хоча повітря перебуває нижче від вогню, його корінь вищий.

וביאור הדבר כי הנה יעקב אמר מה נורא.^{38,39} ולכן מה שאומרים הגדול הגבור והנורא. נורא הוא

מדתו של יעקב.^{40,41}

Пояснення цього таке: Яаков сказав: «Який грізний!» Тому, коли ми промовляємо: «великий, могутній і грізний», «грізний» — це атрибут Яакова.

Пояснюючи це, Альтер Ребе звертається до Яакова, який після пробудження від сну про драбину сказав: «Який грізний!» Отже, коли ми говоримо про Б-га як про «великого, могутнього і грізного», «грізний» — це атрибут Яакова у словах Моше (Дварім 10:17), які ми промовляємо в першому благословенні молитви Аміда; у примітці видавництва Кегот джерелом названо Зоар (2:79a, цитований в Or ga-Tora).

18 ולכאורה לא שייך בחי' נורא ליעקב כ"א לפחד יצחק. ⁴² אלא לפי שיעקב היה הממוצע בין האבות. ⁴³

На перший погляд, аспект «величного трепету» не властивий Яакову, а лише «Страху Іцхака». Але [він таки властивий Яакову,] бо Яаков був посередником між праотцями.

Трепет, здавалося б, мав би бути властивим не Яакову, а Іцхаку, Б-га якого називають «Страхом Іцхака». Відповідь полягає в тому, що Яаков був посередником між праотцями, поєднуючи милість Авраама зі стриманістю Іцхака; у примітці Kehot наведено посилання на Зоар (1:60b), що підтверджує місце Яакова між ними.

ונודע שא"א שיחברו ב' הפכים עד שיערה רוח מלמעלה משניהם. כענין עושה שלום במרומיו ⁴⁴ כו'.

Відомо, що дві протилежності неможливо поєднати, доки згори, з рівня, вищого за них обох, не пролетіть дух, як сказано: «Він творить мир у Своїх висотах» тощо.

Дві протилежності не можуть поєднатися самі по собі; вони єднаються лише тоді, коли на них проливається дух із рівня, вищого за них обох. Так Б-г «творить мир у Своїх висотах», установлюючи гармонію між протилежними силами з рівня, що вищий за них.

19 ולכן מאחר שיעקב היה המחבר לכך היה בו גילוי בחי' נורא שהוא למעלה משניהם. וכך הוא בבחי' אויר שהדקות הוא לפי שהוא בחי' ממוצע שהוא בקו האמצעי חח"ן [חכמה חסד נצח] מימין. ובג"ה [ובינה משמאל. גבורה הוד]

Отже, оскільки саме Яаков був тим, хто поєднує [ix], у ньому розкрився рівень «грізної величі», що вищий за них обох. Так само й щодо рівня повітря: [його] тонкість зумовлена тим, що воно є рівнем посередника, який належить до середньої лінії, — мудрість (Хохма), милість (Хесед) і перемога (Нецах) праворуч, а розуміння (Біна), стриманість (Гвура) і велич (Ход) ліворуч,

Оскільки Яаков поєднав обидві сторони, він розкрив якість «грізної величі», що стоїть вище за них обох. Повітря також є посередником, і саме в цьому джерело його тонкості: воно належить до середньої лінії сфер духовного прояву (сфірот), між правою лінією Хохми, Хеседу й Нецаха та лівою лінією Біни, Гвури й Ходу.

20 וכדת"י [וכדעת תפארת יסוד] באמצע הוא בחי' אויר שהוא בחי' ז"א שהוא בקו הממוצע בחי' [ת"ת] [תפארת]

ולכן נקי אויר אור יו"ד. ^{45, 46}

і вінець (Кетер), знання (Даат), краса (Тіферет) та основа (Йесод) посередині — це рівень авіру (повітря), тобто рівень емоційних атрибутів (Зеїр Анпін), який перебуває на середній лінії, на рівні [Тіферет]. Тому авір називається ор (світло) [з] літерою йуд.

Середня лінія проходить через Кетер, Даат, Тіферет і Йесод. Повітря відповідає цій лінії, тобто Зеїр Анпін, рівню Тіферет; саме тому єврейське слово на позначення повітря, авір, пишеться подібно до слова ор — «світло» — з доданою літерою йуд.

שהיו"ד הוא בחי' העלם של האור שמוריד וממשיך להיות האור מאיר. כמו האותיות שהן בבחי' ההעלם.

Бо йуд — це рівень прихованості світла, яке він спускає й притягує вниз, щоб світло сяяло, — подібно до літер, які належать до рівня прихованості.

Йуд означає прихованість світла, яка спускає його й притягує вниз, щоб воно могло сяяти; літери діють так само: вони є прихованістю, через яку передається інтелект. У маамарі безпосередньо перед цим біуром сказано те саме (Тора Ор, Мікец 14:32): повітря змушує лампу світити, бо авір — це ор із доданою літерою йуд, а прихований у ньому йуд є прихованим світлом, яке через нього виходить у розкриття.

21 ובהן ועל ידן נתפס השכל ובא לידי גילוי כי א"א לכל שכל בלי אותיות כנ"ל.

І в них, і через них розум стає осяжним і розкривається, адже розум неможливий без літер, як пояснювалося вище.

У літерах і через них розум осягається й розкривається; як пояснювалося вище, жодна ідея не може існувати без літер.

כך האויר שהוא בבחי' העלם בו ועל ידו נתפס האור להאיר לבא לידי גילוי.

Так само й повітря, яке перебуває на рівні прихованості: у ньому й через нього світло вловлюється, щоб засяяти [i] прийти до розкриття.

Повітря, середовище приховування, відіграє таку саму роль щодо світла: у ньому й через нього утримується світло полум'я, і воно починає сяяти.

וזהו כי נר מצוה ותורה אור. ⁴⁷ שע"י נר מצוה נעשה התורה אור כי המצות עולות עד הכתר ששם שרש המצות תר"ך עמודי אור עמוד שמחבר מעלה למטה.

І ось [що означають слова]: «Бо міцва — світильник, а Тора — світло»: завдяки словам «міцва — світильник» Тора стає світлом, адже міцвот підносяться аж до вінця (Кетер), де міститься їхнє коріння: шістсот двадцять стовпів світла — стовп, що поєднує верхнє з нижнім.

Ось що означають слова: «Бо міцва — світильник, а Тора — світло»: завдяки міцві — світильнику — Тора стає світлом. Міцвот підносяться до Кетер, свого кореня, який називають «шістсот двадцятьма стовпами світла»: 620 — числове значення слова «Кетер», а також число 613 заповідей Тори разом із сімома постановами мудреців. Кожна з них — стовп, що поєднує верхнє з нижнім.

22 וּכְעֵינֵן יַעֲקֹב חָבֵל נָחֳלָתוֹ⁴⁸ כְּשֶׁמִּתְנוּעָע הַחָבֵל לְמִטָּה כּו'. וְכַךְ עֵיִי הַמִּצּוֹת שֶׁהֵן בְּמִלֵּי עוֹלוֹת בְּכֹתֶר וְנִמְשָׁךְ מִשֵּׁם בַּחֲיִי אוֹתִיּוֹת חֲדָשִׁים דִּהְיִינוּ תוֹס' [תוספת] אֹר לְהִיּוֹת אֹר הַתּוֹרָה מֵאִיר. כִּי הִנֵּה הַתּוֹרָה נִקְרָאת מִשָּׁל הַקְדָּמוֹנִי.^{49, 50}

Як у вислові: «Яаков — мотузка Його спадку»: коли мотузка рухається вниз тощо. Так само завдяки міцвот, які перебувають у царюванні (Малхут) [i] підносяться до вінця (Кетер), звідти притягується рівень нових літер, тобто додаткове світло, щоб світло Тори сяяло. Адже Тору називають «притчею про Давнього».

Яакова називають «мотузкою (хевель) Його спадку»: у вірші хевель означає наділ, відміряний мотузкою, але Альтер Ребе бере образ мотузки, верхній кінець якої рухається, коли рухають її нижній кінець. Так міцвот, що перебувають у Малхут, сягають Кетер, і звідти притягуються нові літери — додаткове світло, щоб світло Тори сяяло. Тору називають «притчею про Давнього»; у своєму простому значенні ці слова означають «приказку давніх», а в Тора Ор, Megillas Esther Альтер Ребе пояснює, що «Давній» — це сама сутність Б-га, цілковито поза межам світам.

РОЗДІЛ 7 • 123-25

Тора як притча; велике Ім'я

23 וְעֵינֵן הַמִּשָּׁל הוּא כְּמִיִּשׁ וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל.⁵¹ כִּי הִנֵּה חֲכָמַת שְׁלֹמָה הִיא חֲכָמָה תַּתְּאָה⁵² שֶׁהִיא בַּחֲיִי מִלֵּי דַאצִּי.

А суть притчі — як написано: «І він говорив три тисячі притч». Адже мудрість (Хохма) Шломо — це нижня Хохма, рівень царювання (Малхут) світу еманції (Ацилут);

Тору щойно назвали «притчею», і тепер Альтер Ребе пояснює, що це означає, через Шломо, який «говорив три тисячі притч». Мудрість Шломо — це «нижня Хохма», рівень Малхут Ацилуту, остання зі сфер духовного прояву (сфірот) світу еманції.

וְהִיִּינוּ בַּחֲיִי מִלֵּי הַמֵּאִירָה בְּכִיִּיעַ כִּי מִלֵּי דַאצִּי עֲצָמָה הִיא רוּחַ"ק [רוח הקודש] וְנוֹיָה [וְנִצָּח וְהוֹד] דַּאצִּי הִיא בַּחֲיִי נִבּוּאָה וּבִצִּיּוֹת אִיהוּ וְחִיּוּהִי חֵד.

тобто рівень Малхут, що світить у [світах] Брія (світі творення), Єцира (світі формування) й Асія (світі дії). Адже сама Малхут Ацилуту — це Руах га-Кодеш, а перемога (Нецах) і велич (Ход) Ацилуту — це рівень пророцтва; і в Ацилуті «Він і Його життєві сили — одне».

Точніше, це Малхут Ацилуту, що світить у нижні світи Брія, Єцира й Асія. Сама Малхут Ацилуту — це Руах га-Кодеш, Нецах і Ход Ацилуту є джерелом пророцтва, а в Ацилуті все єдине з Б-гом.

ולכן יש ס"ר פירושים על כל פסוק מד"ת [מדברי תורה] ונבואה. וגם משלי ושה"ש [ושיר השירים] שאמר שלמה ברוה"ק [ברוך הקודש] הן במל' דאצילות עצמה למעלה מחכמת שלמה

Тому на кожен вірш зі слів Тори та пророцтва є шістсот тисяч тлумачень. А також «Притчі» й «Пісня пісень», які Шломо промовив під впливом Руах га-Кодеш, належать до самої Малхут Ацилуту, що стоїть вище за мудрість Шломо;

Оскільки пророцтво і Руах га-Кодеш походять з Ацилуту, єдиного з Нескінченним (Ейн Соф), кожен вірш Тори й Пророків містить шістсот тисяч тлумачень. «Притчі» й «Пісня пісень», які Шломо промовив під впливом Руах га-Кодеш, походять із самої Малхут Ацилуту — рівня, вищого за власну мудрість Шломо.

אבל מה שנתן חכמה לשלמה היא בחי' חכמה תתאה דבריאה ובחכמה זו דיבר על כל דבר מד"ת [מדברי תורה] שלשת אלפים משל

але те, що [Б-г] дав Шломо як мудрість, — це рівень нижчої Хохми [світу] Брія, і цією мудрістю він говорив про кожен тему слів Тори три тисячі притч,

Однак мудрість, яку Б-г дав Шломо, — це нижча Хохма Брія. Нею він говорив про кожен тему Тори у трьох тисячах притч.

דהיינו רוחניות שבד"ת [שבדברי תורה] מכל הג' עולמות בי"ע (שכל מה שיש למטה יש למעלה כנודע מאתרוג שלמטה שמעורר למעלה שדוקא אתרוג ולא תפוח).

тобто про духовний зміст слів Тори в усіх трьох світах Брія, Єцира й Асія (адже все, що є внизу, є і вгорі, як відомо з есрога внизу, який пробуджує відповідне йому вгорі, — і саме есрог, а не яблуко.

Ці притчі передають духовний зміст слів Тори в трьох світах Брія, Єцира й Асія. У дужках Альтер Ребе додає, що всьому, що є внизу, відповідає щось угорі: есрог, який беруть унизу, пробуджує відповідне йому вгорі. Саме тому міцва вимагає есрог, а не яблуко.

ולקרב אל השכל הוא כמו דבר גשמי המצוייר בדמיון האדם. אך דמיון מחשבת האדם אינה פועלת כלום. אבל למעלה כי לא מחשבותי⁵³ כו')

А щоб наблизити [це] до розуміння, можна порівняти це з матеріальною річчю, змальованою в уяві людини; тільки людська уява нічого не здійснює, а вгорі: «Бо думки Мої — не [ваші думки]» тощо.)

Щоб наблизити це до розуміння, уявімо матеріальний предмет, змальований у людській уяві. Але людська уява нічого не здійснює, тоді як угорі: «Мої думки — не ваші думки»: там відповідник є реальним і має дію.

שהשיג ממדרגה התחתונה דעשיה עד מדרגה הראשונה שכבריאה. וכל עולם יש בו י"ס [י' ספירות] וי' כלול מ"י עד אלף וזהו שלשת אלפים.

[Це] те, що він досягнув: від найнижчого ступеня Асія до першого ступеня Брія. Кожен світ містить десять сфірот, а кожна десятка складається з десяти — і так до тисячі; це й становить три тисячі.

Шломо досягнув ці рівні — від найнижчого ступеня Асія до першого ступеня Брія. Кожен світ містить десять сфірот; кожна з них складається з десяти, а кожна з тих десяти — ще з десяти, утворюючи тисячу в кожному світі. Три світи дають три тисячі притч.

אבל באצ"י דאיהו וחיוהי חד לא השיג. אבל באמת גם התורה דאצ"י היא בח"י משל לגבי המאציל העליון ב"ה.

Але Ацилуту, де «Він і Його життєві сили — одне», він не досягнув. Та насправді навіть Тора в Ацилуті є рівнем притчі щодо Всевишнього Еманатора, благословенний Він.

Осягнення Шломо не сягало Ацилуту, де Б-г і Його атрибути єдині. І все ж навіть Тора в Ацилуті — лише «притча» у порівнянні з Самим Б-гом, Всевишнім Еманатором.

דאוריית' [דאורייתא] מתקשרא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא]⁵⁴ כמו דישראל מתקשרא באוריית' שאין להם ערך לגבי התורה אלא דמתקשראן בה.

Бо «Тора пов'язана зі Святим, благословенним Він (Кудша бріх ху)», так само як «Ізраїльтяни пов'язані з Торою», адже вони не мають жодної співмірності з Торою, а лише пов'язані з нею.

Спираючись на вчення Зоару про те, що Тора пов'язана зі Святим, благословенним Він, Альтер Ребе порівнює зв'язок Тори з Б-гом зі зв'язком Ізраїлю з Торою. Ізраїль не має жодної співмірності з Торою, однак пов'язаний із нею; так само Тора, хоч і є лише «притчею» щодо Б-га, пов'язана з Ним.

24 וכך התורה מתקשראת בקוב"ה [בקודשא בריך הוא] כו'. וכדי שיומשך ויתפשט אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה

המאציל בהתורה הוא ע"י נר מצוה שהיא בח"י אוי"ר [אור]⁵⁵ אור י'

Так само й Тора пов'язана зі Святим, благословенним Він, тощо. А щоб Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, Еманатор, було притягнуте вниз і поширилося в Торі, це здійснюється через «міцва — світильник»: це рівень авіру (повітря), ор (світло) [з літерою йод].

Щоб Нескінченне світло, Б-г — Еманатор, було притягнуте вниз і поширилося через Тору, потрібна «міцва — світильник». Міцва — це авір, повітря довкола полум'я, тобто «світло з літерою йод», як пояснювалося вище.

שהמצות הן בחי' העלאה כמו קרבנות שנעשו מן הבהמות להיות אשה ריח ניחוח.

Адже міцвот є рівнем піднесення, подібно до жертвоприношень, коли тварин приносили в жертву, щоб вони стали «вогняною жертвою, приємним пахощем».

Міцвот — це піднесення, подібно до жертвоприношень у Храмі, коли тварин підносили, щоб вони стали «вогняною жертвою, приємним пахощем» для Б-га.

וכן תפלין של קלף מעור הבהמות. וציצית של צמר. והרי זו בחי' העלאה מדבר גשמי להיות התכללות

ברוחניות אק"ב [אשר קדשנו במצותיו]

Так само й тфілін — із пергаменту, виготовленого зі шкур тварин, а цицит — із вовни. Це рівень піднесення фізичного предмета, щоб він включився в духовність, виражену словами благословення: «Який освятив нас Своїми заповідями».

Так само тфілін пишуть на пергаменті, виготовленому зі шкур тварин, а цицит роблять із вовни. В обох випадках фізичний предмет підноситься й включається в духовність, виражену словами благословення: «Який освятив нас Своїми заповідями».

(וגם הם המשכות אך מפני שנעשות ע"י מעשה האדם בפו"מ [בפועל ממש] הרי הן העלאות שהאדם מעלה)

ומקשר אותן לאוא"ס [לאור אין סוף] הנמשך בתוכן משא"כ התורה היא המשכה לבדה קורא בתורה

שקורא וממשיך מה שכבר היה כאדם הקורא לחברו כו')

(І вони також є притягуваннями [світла згори вниз]; але оскільки їх виконують дією людини, практичною дією, то це піднесення: людина підносить їх і пов'язує з Нескінченним світлом (Ор Ейн Соф), яке притягується в них. Тора ж є лише притягуванням згори вниз: той, хто читає (коре) Тору, кличе й притягує те, що вже було, подібно до людини, яка кличе свого товариша, тощо.)

Міцвот також притягують Б-жественність згори вниз, але оскільки їх виконують фізичною дією, вони вважаються піднесенням: людина підносить їх і пов'язує з Нескінченним світлом, яке міститься в них. Навчання Тори, натомість, є суто притягуванням згори вниз; єврей, який читає Тору, викликає те, що вже існує, так само як кличе друга. Корé івритом означає і «читає», і «кличе».

וע"י העלאה זו נעשה המשכת התורה. וזהו יהא שמו הגדול⁵⁶ מבורך כי יש שם⁵⁷ הוי"ה בחי' מלי

І завдяки цьому піднесенню відбувається притягування Тори згори вниз. У цьому й полягає [значення слів]: «Нехай буде благословення Його велике Ім'я», адже є Ім'я Б-га (Гавая), рівень царювання (Малхут).

Саме це піднесення через міцвот приводить до притягування Тори згори вниз. У цьому й полягає значення слів «Нехай буде благословення Його велике Ім'я» — відповіді громади в Кадиші, яку Альтер Ребе пояснює через Ім'я Гавая, рівень Малхут.

כי הוי"ה הוא ז"א ושמו של הוי"ה דהיינו הגילוי הוא במל' ושם הגדול הוא בכתר (ופעם אמרו בזוהר דהיינו בבינה והכל א' כי התגלות עתיק בבינה)⁵⁸ דהיינו מל' דא"ק [דאדם קדמון]

Адже Гавая — це емоційні атрибути (Зеїр Анпін), а Ім'я Гавая, тобто його розкриття, перебуває в Малхут; велике Ім'я — у вінці (Кетер). (А одного разу в Зогарі сказано, що воно перебуває в розумінні (Біна); але це одне й те саме, адже Атік розкривається в Біні.) Тобто це Малхут Адама Кадмона (Первісної Людини).

Гавая — це Зеїр Анпін, а «Ім'я Гавая», тобто його розкриття, перебуває в Малхут; «велике Ім'я», нато-мість, — у Кетері, Малхут Адама Кадмона, первісного рівня над Ацилутот. У дужках узгоджується це з уривком із Зогара, де велике Ім'я віднесене до Біни: Атік, внутрішній вимір Кетера, розкривається в Біні, тож обидва пояснення описують те саме. На початку розділу «Лех Леха» (Тора Ор, Лех-Леха 1:7) Альтер Ребе пояснює чому: Атік є джерелом насолоди, що вище за Хохму й розкривається лише через Біну.

ולכן אומרים מברך לעלם כלשון יחיד שהוא עולם האצ"י שהוא רה"י [רשות היחיד] דאיהו וחיוהי חד לפי ששם הגדול הוא למעלה מהאצילות ונמשך באצ"י

Тому ми кажемо «меворах ле-алам» («благословенний для світу») в однині: йдеться про один світ Ацилут, який є приватною сферою (решут га-яхід), адже «Він і Його життєві сили — єдині». Бо велике Ім'я перебуває над Ацилутот і притягується в Ацилут.

Саме тому у відповіді сказано «меворах ле-алам» — «благословенний для світу» — в однині: мається на увазі єдиний світ Ацилут, приватна сфера (решут га-яхід, дослівно «сфера Єдиного»), де все єдине з Б-гом і куди притягується велике Ім'я, що перебуває над Ацилутот.

וזוהו הקב"ה מנענע בראשו.⁵⁹ פ"י בבחי' כתר שמנענע וממשיך למטה אך דוקא באיש"ר [באמן יהא שמיה רבא] דאגדתא⁶⁰ כי אגדה היא בחי' חכמה⁶¹ שרוב סודות התורה גנוזין בה כמ"ש האריז"ל [האר"י זכרוננו לברכה].⁶²

У цьому й полягає [значення слів]: «Святий, благословенний Він, киває головою»: тобто на рівні Кетера Він киває й притягує його вниз. Але це відбувається саме тоді, коли промовляють «Амен, егей шмей рабба» після Агади (неправових учень мудреців), адже Агада — це рівень мудрості (Хохма), у якій приховано більшість таємниць Тори, як писав Арізаль.

У Талмуді сказано, що коли промовляють цю відповідь, Святий, благословенний Він, «киває» головою; це слово також означає «рухає», а Його «голова» — це Кетер, який Він рухає і притягує вниз. Це відбувається саме у зв'язку з відповіддю після Агади — нею називають не правові вчення мудреців, — адже Агада відповідає рівню Хохми, де, як писав Арізаль (рабі Іцхак Лурія), приховано більшість таємниць Тори. Альтер Ребе вживає ті самі слова в Iggeres HaKodesh 23, де закликає групи з десяти осіб вивчати Агаду з Ein Yaakov між Мінхою та Маарівом.

25 ואיש"ר [ואמן יהא שמיה רבא] אומרים בצבור שאז דוקא מנענע בכל בחי' ראשו משא"כ אחד העוסק בתורה אע"פ [אף על פי] שהקב"ה קורא ושונה כנגדו מ"מ אין המשכה זו רק בחלק נפשו אבל בצבור ממשיכים בחי' כללות כו'.

А «Амен, йегей шмей рабба» промовляють у громаді, бо лише тоді Він рухає кожним аспектом Своєї голови. Окрема людина, яка займається Торою, — хоча Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), читає і вивчає навпроти неї, — однак це притягнення відбувається лише в частині її душі; у громаді ж притягують рівень загальної сукупності (клалут) тощо.

Відповідь «Амен, йегей шмей рабба» промовляють лише в громаді, бо тільки тоді Б-г «рухає» кожним аспектом Своєї «голови», притягуючи з усього Вінця (Кетера). Коли окрема людина вивчає Тору, Святий, благословенний Він, вивчає навпроти неї; однак притягується лише та частина, що належить душі цієї людини, тоді як громада притягує весь клалут.

РОЗДІЛ 8 • 126-27

Мезуза і ханукальна лампа

26 ובוה יובן ענין נ"ח משמאל ומזוזה מימין. מזוזה הוא בחי' המצות שהמזוזה היא בחי' העלא' / העלאת / העלאה].

Завдяки цьому стане зрозумілим вислів: «Ханукальний світильник — ліворуч, а мезуза — праворуч». Мезуза — це рівень (бхіна) міцвот, адже вона є рівнем піднесення.

Тепер можна відповісти на початкове запитання: чому ханукальний світильник розташований ліворуч, а мезуза — праворуч. Мезуза символізує міцвот, природа яких — піднесення.

שבית האדם וכל מה שבתוכו בטל לה' אחד שכותבין במזוזה אחד ואהבת.⁶³ כי בכל לבבך הוא בחי' התפלה בלב.

Адже дім людини й усе, що в ньому, перебувають у стані самоусунення перед Б-гом, [Який є] Один, бо в мезузі пишуть «Один» [i] «І любитимеш». Адже «усім серцем» — це бхіна молитви в серці.

Мезуза свідчить, що дім людини й усе, що в ньому, перебувають у стані самоусунення перед єдиним Б-гом: на її пергаменті написані слова «Б-г є Один» і уривок, що починається словами «І любитимеш». У цьому уривку слова «усім серцем» відповідають молитві — служінню серця.

27 ובכל נפשך היא בחי' התורה לקשר מחשבה במחשבה ודבור בדבור. ודברי אשר שמתי בפך.⁶⁴ ובכל מאדך⁶⁵ היא המזוזה שהיא בסוף ביתו עם כל הרכוש שבתוכו.

«Усією душею» — це рівень Тори: поєднати думку з думкою, а мовлення з мовленням, і «Мої слова, які Я вклав у твої уста»; а «всією своєю міццю» — це мезуза (сувій, прикріплений до одвірка), що розташована при вході до його дому, разом з усім майном, яке в ньому міститься.

«Усією душею» відповідає вивченню Тори, яке поєднує думку людини з думкою Б-га, а її мовлення — з мовленням Б-га, як сказано: «Мої слова, які Я вклав у твої уста». «Усією своєю міццю», тобто всім своїм майном, є сама мезуза, встановлена при вході до дому, де зберігається це майно.

ועיני נ"ח משמאל היא תורה אור שהיונים רצו להשכיחם תורתך ותקנו להניחה על פתח הבית מבחוץ⁶⁶ לר"ה [לראש השנה].

І завдяки цьому [з'являється] ханукальний світильник зліва — «Тора — світло», адже греки прагнули «змусити їх забути Твою Тору»; і [мудреці] постановили ставити його при вході до дому, зовні, оберненим до громадського простору.

Завдяки цьому піднесенню з'являється ханукальний світильник зліва — притягування вниз «світла Тори». Греки прагнули «змусити їх забути Твою Тору», як сказано в молитві «Аль га-Нісім», яку читають на Хануку; мудреці постановили ставити світильник при вході до дому, зовні, оберненим до громадського простору.

כי המלי נקי פתח הבית שמשמש כניסה ויציאה וכך כתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש⁶⁷ כו'. וביציאתה לבי"ע הנה מלי בכל משלה.⁶⁸

Адже царювання (Малхут) називається входом до дому, через який входять і виходять; так само сказано: «Із цим увійде Аарон до Святого святилища» тощо. А коли вона виходить у світ творення (Брія), світ формування (Єцира) і світ дії (Асія), то «його царювання панує над усім».

Малхут називається входом до дому, бо через нього все входить і виходить. Вірш «Із цим (зот) увійде Аарон до Святого святилища», який у своєму простому значенні говорить про жертви, з якими первосвященник входить до Святого святих у Йом-Кіпур, тлумачиться як натяк на Малхут — шлях до святості. Коли Малхут виходить у світи Брія, Єцира й Асія, вона панує над усім: у вірші «його царювання панує над усім» ужито саме слово «Малхут».

וצריך להמשיך גם שם בטורי דפרודא. על הרי בתר⁶⁹ בחי אור התורה והיא משמאל בחי גבורות וזה היה בזמן בית שני כו':

І необхідно притягнути світло й туди, до «гір розділення» — «на горах Бетер», — рівень світла Тори. Воно перебуває зліва, на рівні Гвурот (стриманості); так було за часів Другого Храму тощо.

Світло Тори необхідно притягнути навіть туди — до «гір розділення», тобто «на гори Бетер», до світів, віддалених від святості. Саме тому ханукальний світильник ставлять зліва, з боку Гвурот; і тут додається, що це було за часів Другого Храму, у період ханукального дива.

В АВОДІ

Кожна міцва, виконувана за допомогою матеріальних речей, як-от пергаменту тфілін і вовни цицит, підносить світ до Б-га, і саме це піднесення приносить нове світло в Тору, яку вивчає людина. Молитва підносить літери слів до їхнього кореня й притягує вниз нову Б-жественну волю, що стоїть понад суворим судом. Дім із мезузою разом з усім своїм майном передається єдиному Б-гові, а ханукальна лампа біля входу несе світло Тори назовні, до громадського простору. Відповідь «Амен, егей шмей раба» («Нехай буде благословення Його велике Ім'я»), виголошена разом із громадою, притягує вниз більше, ніж одна людина може притягнути сама.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому піднесення Елокіма до Гаваї вище за спускання Гаваї до Елокіма, і як це передвіщає роль міцвот?
2. У якому сенсі літери «вищі за інтелект», якщо кожен ідею можна досягнути лише через них?
3. Як повітря, що міститься нижче за вогонь, може коренитися вище за вогонь, і що вчить про це властивість Якова «грізний»?
4. Чому молитва має піднести літери аж до Кетера, щоб притягнути вниз щось нове?
5. Як мезуза праворуч і ханукальна лампа ліворуч разом довершують образ драбини, з якого починається пояснення?

ДЖЕРЕЛА ТА ПОСИЛАННЯ

Примітки

АБЗАЦ 1

1

ביאור

Примітка Kehot скеровує читача до «Ор га-Тора» Цемах Цедека про Хануку у зв'язку з цим біуром. У примітці наведено лише сторінку, тому тут не описано, що саме там міститься.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת חנוכה כרך ב שלב, ב.

АБЗАЦ 2

2

משמאל ומוזון מימין

Талмуд постановляє, що ханукальний світильник ставлять біля дверного отвору ліворуч, «так, щоб ханукальний світильник був ліворуч, а мезуза — праворуч». Цей біур (пояснення) розкриває внутрішній зміст такого розташування.

Shabbat 22a:2"ב:א: שבת

אמר רבה: גר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לקה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא גר חנוכה משמאל ומוזון מימין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

АБЗАЦ 3

3

כל אשר חפץ ה' עשה

Псалмоспівець прославляє Б-га, Який чинить усе, чого бажає, на небі й на землі, у морях і в усіх глибинах: «Усе, чого бажало Ім'я Б-га (Гавая), Він учинив». Альтер Ребе тлумачить слово «бажало» як джерело обрису й форми створених речей, на відміну від їхньої матерії.

Psalms 135:6"ו:הילים קל"ה

כל אשר־חפץ ה' עשה בשמים ובארץ בימים וכל־תהמות:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven and in earth, in the seas and in all deeps;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קלה, ו.

4

דבר ה' שמים נעשו

Псалмоспівець каже: «Словом Гавая були створені небеса, і подихом Його уст — усе їхнє воїнство». Тут ідеться про матерію створених речей, яка походить від мовлення Б-га.

Psalms 33:6"ו:הילים ל"ג

בְּדִבְרֵ ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאוֹם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים לג, ו.

5

מה רבו מעשיך

У псалмі про діяння творіння псалмоспівець дивується: «Які численні Твої діяння, Гавая! Усі їх Ти створив із мудрістю». Альтер Ребе тлумачить це як вказівку на те, що безліч форм речей укорінена в мудрості (Хохма).

Psalms 104:24"ד:הילים ק"ד

מה־רבו מעשיך ה' כלם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָךְ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קד, כד.

6

שבחי' החכמה . . דהיינו התחלקות

Примітка Кегота відсилає до пояснень Мітелер Ребе до Зогару щодо висловленої тут ідеї: Хохма — це рівень Гвурот, сила поділу на окремі подробиці. У примітці наведено лише сторінку.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ביאוה"ז לכ"ק האמצעי קיג, ד. אוה"ת סידור ע" נג.

АБЗАЦ 4

7

בוצינא דקרדוניתא

У примітці зазначено, що джерела назви вже наведено вище, у 39a. Там, раніше в Мікец, Альтер Ребе пояснює, що лінія міри називається Ботзіна де-Кардінуза від вислову «карденайса — пшениця», який означає тьмяність і чорноту, адже потрібні міра й межа: «до-сюди — рівень Хохми»; у примітці Kehot до цього місця перелічено уривки із Зогар і Тікуней Зогар, де вжито цей термін.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל לט, א.

8

בוצינא דקרדוניתא

На початку своєї розповіді про творіння Зоар говорить про Боццину де-Кардинута, яка карбує в наднебесному сьайві й «вимірює міру». Це перше з джерел, наведених у примітках Кегот до цього терміна вище, на 39a.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7"ו:ב:א-א:בראשית זוהר, ספר

9

בוצינא דקרדוניתא קו המדה מדוד משחת'

У Тікуней Зоар говорить про Боццину де-Кардинута «коли вона вимірює міру» — це слова, які тут цитує

Альтер Ребе. У примітках Керот вище, на 39а, цей уривок наведено серед джерел цього терміна.

Tikkunei Zohar 19a:14-16 ט"ז א:י"ד-ט"ו

אלא בריש*הורמנותא דמלכא בוצינא דקרדנות' כד מידד משיחא. הא נקודה נפיק מינה קו דסתים ניצוצא ההיא מחשבה כגוונא דא ס. בקדמיתא אייה מ"ם סתימא. וכד אתפשט קו דאיהי ו' מן המדה איהי אתפתחת ואתעבדת ב'. ודא בראשית ב' ראשית נקודה בהיכליה. וכד איהי ס סתימא איהי מ"ם רבתא מלסרבה המשרה (ס"א למרביה בגימט' עז"ר או זר"ע בההוא היכל זרע זרעין לתקונא דיליה המשרה בגימט' תקו"ן עם האותיות והמלה ודא מם רבתי) ואתעבדת עזקא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

10

מי מדד בשעלו מים

У своєму пророцтві втіхи Єшаягу запитує, хто виміряв води в заглибині Своєї долоні й відміряв небеса п'ядю: Творець відмірює весь світ так, як людина вимірює долонею. Альтер Ребе наводить цей вірш на підтвердження Б-жественної сили вимірювання, яка є коренем мудрості (Хохми). (контекст: Танах Стейнзальца)

Isaiah 40:12 ישיהו מ"ב:י"א

מִי־מִדַּד בְּשַׁעֲלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּכּוֹן וְכָל בְּשָׁלָשׁ עֶפְרָה הָאָרֶץ וְשָׁקָל בְּפָלְס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֶאֱזָנִים:

Who hath measured the waters in the hollow of his hand, And meted out heaven with the span, And comprehended the dust of the earth in a measure, And weighed the mountains in scales, And the hills in a balance?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י מ, יב.

11

מה רבו מעשיך

«Які численні Твої діяння, Гавая! Усі ix Ти створив мудрістю». Тут численні діяння — це незлічені окремі деталі, що входять до Хохми світу еманції (Ацилут).

Psalms 104:24 תהלים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂי־ךָ ה' כָּל־מַה־בְּחִמָּה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 6

12

דבר מלך שלטון

Когелет радить коритися цареві, бо слово царя владне, і ніхто не може запитати його: «Що ти робиш?» Альтер Ребе використовує цей вислів для царювання (Малхут) — царської влади Б-га, вираженої мовленням, завдяки якому окремі створіння починають існувати. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

Ecclesiastes 8:4 תהלים ח:ד

בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמַר־לוֹ מַה־תַּעֲשֶׂה:

Forasmuch as the king's word hath power; and who may say unto him: 'What doest thou?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13

וצבא השמים לך משתחיים

У молитві левітів сказано, що Б-г створив небеса і все їхнє войнство, дає життя всім їм, і що «все небесне войнство вклоняється Тобі». Альтер Ребе тлумачить це поклоніння як самоусунення (бітуль) ангелів.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אֱתֵהֱיוּא ה' לְבָדָד אֶתְּהָ עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָא הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֶתְּהָ מְחִיָּה אֶת־כָּל־שָׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14

כי גבוה מעל גבוה שומר

Когелет каже тому, хто бачить, як пригноблюють бідних і викривляють правосуддя, не дивуватися, бо за високим наглядає Вищий, а над ними є ще вищі: над тим, що бачить людина, існують подальші рівні нагляду. Альтер Ребе тлумачить цей вислів як ланцюг, у якому кожен рівень отримує від того, що над ним, аж до найвищого. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה:ז

אִם־עֵשָׂק רָשׁ וְגִזְלָה מִשְׁפָּט וְצָדִק תִּרְאֶה בְּמִדִּינָה אֶל־תִּתְּמָה עַל־הַחֶפֶץ כִּי גִבֹּה מֵעַל גִּבֹּה שֹׁמֵר וּגְבָהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15

וכבר הסכימו החוקרים כו' וגלגל השכל העשירי

Альтер Ребе цитує завершення цього розділу «Pardes Rimmonim» рабі Моше Кордоверо: дослідники погодилися, що від дев'ятої сфери й вище немає фізичного місця, а десята сфера — сфера інтелекту — перебуває поза місцем. Він використовує це, щоб показати, що й філософи визнають ланцюг рівнів, кожен з яких отримує від того, що над ним.

Pardes Rimmonim 6:3 פרדס רמונים ו:ג

16

כי אני ידעתי

Псалмоспівець каже: «Бо я знаю, що Ім'я Б-га (Гавая) велике, а наш Владика — над усіма божествами». Альтер Ребе тлумачить «я» як Малхут і Громаду Ізраїлю, які знають, що Гавая панує над кожним рівнем Імені Б-га (Елокім).

Psalms 135:5 תהלים קל"ה:ה

כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל ה' וְאֲדַגִּינוּ מִכָּל־אֱלֹהִים:

For I know that the L-RD is great, And that our L-rd is above all gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 מושל על כל בחיי אלקים

Примітка Kehot посилається на цей розділ серії маамарів 5672 року щодо висловленої тут ідеї, що Ім'я Гавая панує над кожним рівнем Елокім. У примітці наведено лише розділ.

ПРИМІТКА КЕНОТ

המשך תעריב ח"א פרק רמה.

18 לא ידעתי את הוי

Фараон відповідає Моше й Аарону: «Хто такий Гавая, щоб я послухався Його голосу й відпустив Ізраїль? Я не знаю Гавая»; у простому значенні він ніколи не чув про цього Б-га. Альтер Ребе тлумачить це як знання Б-га лише як Елокім — Б-жественну силу, приховану в природі, — а не як Гавая, що панує над нею. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

Exodus 5:2: שמות ה'

וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־
ה' וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁלַח:

And Pharaoh said: 'Who is the L-RD, that I should hearken unto His voice to let Israel go? I know not the L-RD, and moreover I will not let Israel go.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות ה', ב.

19 עזב ה' את הארץ

У видінні Єхезкеля Б-г показує йому старійшин Ізраїлю, які служать ідолам у темряві й кажуть: «Гавая не бачить нас; Гавая покинув землю» (народ повторює ці слова в 9:9). Альтер Ребе використовує цей вислів для позначення віри в те, що Б-г віддалився і залишив світ природному порядку. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

Ezekiel 8:12: יחזקאל ח'

וַיֹּאמֶר אֵלַי הָרְאִיתָ כְּבָאֲדָם אֲשֶׁר זָקְנֵי בֵית־יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים בַּחֹשֶׁךְ אֵישׁ
בְּחִדְרֵי מִשְׁכֵּיתוֹ כִּי אֹמְרִים אֵין ה' רָאָה אֹתָנוּ עֹזֵב ה' אֶת־הָאָרֶץ:

Then said He unto me: 'Son of man, hast thou seen what the elders of the house of Israel do in the dark, every man in his chambers of imagery? for they say: The L-RD seeth us not, the L-RD hath forsaken the land.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יחזקאל ח', יב.

20 לא בדעת ידבר

Елігу каже про Йова, який вимагає судового розгляду з Б-гом, що той «говорить без знання». Альтер Ребе запозичує цей вислів для твердження, що Б-г покинув землю. (контекст: Танах у перекладі Стейнзальца)

Job 34:35: איוב ל"ד

איוב לא־בדעת ידבר ודבריו לא בהשקל:

'Job speaketh without knowledge, And his words are without discernment.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 בתניא ח"ב

Примітка вказує на розділ, який має на увазі Альтер Ребе. Там він пояснює, що чудо творення неба й землі з нічого величніше за розділення моря, а світ існує лише тому, що слово Б-га постійно оновлює його. Саме так Альтер Ребе тут відповідає тим, хто каже, що Б-г покинув землю.

ПРИМІТКА КЕНОТ

פ"ב.

22 נס של בריאת שמים וארץ גדול מנס של קיי"ס

Цей розділ Танія відкидає порівняння творіння з готовою посудиною, виготовленою ремісником, якій уже не потрібен її творець. Створення чогось із нічого — диво ще більше, ніж розсічення моря, і Б-г має безперервно відновлювати творіння Своім словом, так само як море залишалося розділеним лише доти, доки вітер продовжував дмухати.

תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה 2:2 Tanya, Sha'ar HaYichud

אך "טח מראות עיניהם", ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו, שהוא יש מיש, רק שמשנה הצורה והתמונה מתמונת התיבת כסף לתמונת כלי, למעשה שמים וארץ, שהוא יש מאין.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

אבזאצ 7

23 ואזי האל"ף קודם ליי

Примітка Кегота цитує цей маамар 5666 року про порядок літер у двох поєднаннях Гаваї та Елокіма, коли першою стоїть або алеф, або йод. У примітці наведено лише сторінку.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה סה"מ תרס"ו ע' שנד. תעריב ח"ב ע' תתקלא.

אבזאצ 8

24 נר מצוה

Шломо, закликаючи сина дотримуватися заповіді батька свого й настанови матері своєї, каже: «Бо міцва (заповідь) — світильник, а Тора — світло»: міцва подібна до одного світильника, а Тора — до самого світла. Біур (пояснення) тлумачить дві частини цього вислову як два рухи: міцву — як піднесення, а Тору — як притягування згори вниз. (контекст: Танах Стейнзальца)

משלי ו': כ"ג Proverbs 6:23

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אַבְזָאֵץ 9

25 מחשבה — והנה שרש גלוי האותיות

Маамар Ва-етханан у «Лікутей Тора» відсилає читача назад до цього самого біуру (пояснення) про «мезузу праворуч» — до слів «Тепер корінь розкриття літер». Він робить це у зв'язку зі своєю тезою про те, що для дарування тому, хто дає, потрібне додаткове світло.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא בלקו"ת ואתחנן י', ג. המשך מזה זו תר"מ סעי' ה ע' קכ.

26 וקרא זא"ז

У видінні Єшаюгу про Престол серафими кличуть один до одного: «Святий, святий, святий — Ім'я Б-га (Гавая) воїнств; уся земля сповнена Його слави». Альтер Ребе наводить цей вірш, говорячи про мовлення ангелів.

ישעיהו ר'ג:3 Isaiah

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צָבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 דין מן דין

Таргум передає слова «і один покликав до іншого» як «і вони отримують один від одного». Альтер Ребе використовує це, описуючи ланцюг, у якому кожен рівень отримує від рівня, що перебуває над ним.

תרגום יונתן על ישעיהו ר'ג:3 Targum Jonathan on Isaiah

וּמִקְבְּלֵי דִין מִן דִּין וְאֶמְרֵי קָדִישׁ בְּשֵׁמִי מְרֻמָּא עֲלָא בֵּית שְׁכִנְתֵּיהּ קָדִישׁ עַל אֲרֻעָא עוֹבֵד גְּבוּרַתִּיהּ קָדִישׁ לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמִי עֲלֵמִיא זֵי צָבָאוֹת מְלֵא כָל אֲרֻעָא זֵי וְקָרִיָּה:

And one cried unto another, and they were saying, Holy in the highest and exalted heavens is the house of His Shekinah, holy upon the earth is the work of His might, holy for ever, world without end, is the L-rd of hosts, the whole earth is full of the brightness of His glory.

Mikraot Gedolot (Public Domain) • London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain)

אַבְזָאֵץ 10

28 ויהי האדם לנפש חיה

Б-г сформував людину з пороку земного й вдихнув у її ніздрі подих життя, і людина стала нефеш хая (живою істотою), у буквальному значенні — «жива істота». Альтер Ребе тлумачить хая як рівень душі Хая, що відповідає мудрості (Хохма) — першому місцю, де розкриваються літери. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

בראשית ב'י:27 Genesis

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִדָּה־הָאֲדָמָה וַיִּפְחַ בְּאַפִּיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man be-

came a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ב, ז.

29 כמ"ש בזה אינון כתרין עילאין

У вступі до «The Zohar» розповідається, як літери алефбет постали перед Б-гом до створення світу і як каф зійшла з-над Його Престолу Слави. Альтер Ребе цитує це, щоб показати, що приховане коріння літер міститься у Вінці (Кетер), далеко над рівнем їхнього розкриття в Хохмі.

Zohar I, 3א ג, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"א ג, א. וכן באוה"ת תוריע כרך ב ע' תקכא מציין "אמרו בזה בהקדמה שהאותיות הם בחי' כתרין בחי' כתרין עילאין".

אַבְזָאֵץ 11

30 והמשל בזה כח ההולדה

У Лікутей Тора там використано ту саму аналогію: Мудреці постановили, що близькість хлопчика, якому ще не виповнилося дев'ять років, не вважається близькістю, бо в ньому ще не завершилося формування зрілого інтелекту (мохін де-гадлут), і лише завдяки додатковому світлу можна дарувати нижчим рівням і приводити до появи нову істоту. Далі там відсилають до цього біуру (пояснення), до місць, де йдеться про «корінь літер» і «силу продовження роду», як до викладу принципу, що тому, хто дає, потрібне додаткове світло.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת ואתחנן י', ג.

אַבְזָאֵץ 13

31 ואיתא בזה שהמלאך נשיק לה

Перший із двох уривків із Зогар, наведених тут у примітці Kehot («див.»): він описує, як молитва підноситься крізь небеса і як ангели там відповідають на неї — залежно від того, чи є молитва повною.

Zohar I, 23ב כג, זח"א

Zohar II, 201ב דא, זח"ב

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זח"א כג, ב. זח"ב דא, ב.

אַבְזָאֵץ 15

32 מימינו אש דת למו

У заключному благословенні Моше описує Тору, дану на Синаї, як «вогненний закон» із правниці Б-га. Альтер

Ребе розглядає вогонь як знак Гвурот (суворих сил)
Тори — її вимогливої міри.

Deuteronomy 33:2:ב"ג: דברים

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פָּאֶרָן וְאֶתָּה מִרְבֶּבֶת
קָדֵשׁ מִיְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir
unto them; He shined forth from mount Paran, And He came
from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto
them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים לג, ב.

33 אין יסורים בלא עון

Рав Амі навчає, що смерті не буває без гріха, а страж-
дання — без провини. Альтер Ребе наводить це як свід-
чення суворої міри Тори, що походить від Хохми, на
протипагу простому милосердю вінця (Кетера).

Shabbat 55a:17-18:י"ז-י"ח: שבת

אָמַר רב אַמִּי: אֵין מִיתָה בְּלֹא חָטָא, וְאֵין יְסוּרִין בְּלֹא עוֹן. אֵין מִיתָה בְּלֹא
חָטָא — דְּכַתִּיב: "הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת בֵּן לֹא יֵשָׁא בְּעוֹן הָאֵב וְאֵב
לֹא יֵשָׁא בְּעוֹן הַבֵּן צִדְקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה
וְגו'". אֵין יְסוּרִין בְּלֹא עוֹן — דְּכַתִּיב: "וּפְקַדְתִּי כְשֶׁכֶּט פֶּשַׁע וּכְנָעִים
עֹנְבִים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

34 התורה דמחכמה נפקת

Зоар стверджує, що Тора походить від мудрості
(Хохми). Альтер Ребе спирається на це, щоб показати:
Тора, як і Хохма, має властивість суворої міри.

Zohar II, 121a:ח"ב קכא, 121a

ПРИМІТКА КЕНОТ

ח"ב קכא, א.

35 ומשם נמשך אותיות חדשות כו'

Там, у Лікутей Тора, пояснюються «вигравіювані літе-
ри» (осійот гахакіка) Тори, які є одним цілим із каме-
нем, на якому їх вирізьблено, і наводиться посилання
на цей маамар: літери Тори сягають корінням значно
вище Тори, а звідти у світло Тори притягується дода-
ткове світло через піднесення вислову «міцва (запо-
відь) — світильник» і через літери молитви. Там додає-
ться, що ці літери, які перебувають вище самої Тори, є
вигравіюваними літерами.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת פ' חקת נו, א שענין האותיות שלמעלה מהתורה עצמה היינו
בחי' אותיות ההקיקה.

АБЗАЦ 16

36 שיסוד האויר הוא תחת יסוד האש

Другий мідраш, на який посилається примітка Kehot
щодо порядку стихій, за яким повітря розташоване

нижче від вогню.

Bamidbar Rabbah 14:12:י"ד:ב"ב: במדבר רבה

Zohar II, 23b:ח"ב כג, 23b

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות רבה כג, יג. במד"ר יד, יב. ח"ב כג, ב. בביאור"ז לצ"צ כרך ב ע'
תתקמ בארוכה. אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תקיט ואילך [ושם מציין לרמב"ם
הל יסוה"ת פ"ג]. סה"מ תרל"ה ע' קצו ואילך. בסה"מ תר"מ ח"ב ע' תפו
מביא קטע מכאן בהוספות ושינויים. ועיין שם ע' תשו בחלק הנחות כ"ק
אדמ"ר מהורש"ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ח ע' 205.

37

יסוד האויר הוא תחת יסוד האש

Згідно з приміткою Kehot, Op ra-Tora цитує цей розділ
праці Рамбама «Laws of the Foundations of the Torah»
про чотири стихії та їхній порядок.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah הלכות תורה, 303
יסודי התורה ג'

АБЗАЦ 17

38

שיעקב אמר מה נורא

Примітка скеровує читача до пояснення там слів Яко-
ва «Який грізний!» У примітці наведено лише
сторінку.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויצא כח, יז. ראה בהמשך יונתי תר"ם ע' תפה הביאור.

39

יעקב אמר מה נורא

Прокинувшись після сну про драбину, Яков каже:
«Яке величне це місце!» Альтер Ребе вбачає в цих сло-
вах джерело того, що величність є атрибутом Яакова.

Genesis 28:17:י"ז: כ"ח: בראשית

וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מַה־נִּנְוָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר
הַשָּׁמַיִם:

And he was afraid, and said: 'How full of awe is this place!
this is none other than the house of G-d, and this is the gate
of heaven.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40

נורא הוא מדתו של יעקב

У примітці сказано, що Op ra-Tora в місці, зазначеному
в попередній примітці, наводить Зоар як джерело
того, що «грізний» — це атрибут Яакова.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ויקרא שם מציין לזח"ב עט, א. בהמשך יונתי תר"ם מבאר פי'
"נורא" בארוכה.

41

נורא הוא מדתו של יעקב

У примітці Kehot зазначено, що в «Op ra-Tora» цей
уришок із Зоару наводиться як джерело того, що вели-
чність є атрибутом Яакова.

Зפר הזהר, יתרו י"ד:רמ"ו-רנ"ו:256-246: Zohar, Yitro

Said R. Judah: 'As long as the tracings of the Supernal
King1The emanations of the G-dhead. adhere to their prop-
er places all worlds are impregnated with joy and all creation
is upright and stable. Concerning this it is written: "And all

the people among whom thou art shall see the work of the L-rd that it will be terrible" (Ex. 34, 10).⁷ What is the meaning of "terrible"? Said R. Eleazar: 'It signifies the highest perfection of all, as in the expression: "A great, mighty, terrible G-d" (Deut. 10, 17). ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

АБЗАЦ 18

42

לפחד יצחק

Яков каже Лавану, що з ним був «Б-г мого батька, Б-г Авраама і Страх Іцхака». Назва «Страх Іцхака» пояснює, чому трепет, здавалося б, мав би бути пов'язаний з Іцхаком.

בראשית ל"א:מ"ב:Genesis 31:42

לולי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנָנִי וְאֶת־יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמָּשׁ:

Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the labour of my hands, and gave judgment yesternight.⁸

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43

שיעקב הי' הממוצע בין האבות

У примітці «Кегот» це місце із Зогару наводиться як підтвердження ролі Якова — посередника між праотцями, який поєднує дві їхні сторони.

Zohar I, 60b ס, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"א ס, ב.

44

עושה שלום במרומיו

Біллад каже, що влада і страх — у Б-га, Який «творює мир на висотах Своїх». Альтер Ребе цитує це на підтвердження принципу, що протилежності примиряються лише силою, вищою за обидві.

איוב כ"ה:ב:Job 25:2

הַמֶּשֶׁל וּפְחַד עָמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלֹום בְּמַרְוֹמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 20

45

ולכן נק' אויר אור יו"ד

Примітка відсилає читача до приміток на 42с у маамарі, що безпосередньо передує цьому біуру. Там Альтер Ребе каже, що авір утворений літерами слова ор із доданою літерою йуд; йуд є прихованістю світла, крізь яку воно виходить у розкриття. Примітка Кегот у тому місці наводить джерела цього словогорау в Зогар і Pardes.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל מב, ג במ"מ.

46

אור אור יו"ד

Про слова «Нехай буде світло» Зогар розповідає, як Нескінчений (Ейн Соф) пробив власний прихований авір (повітря), відкрив точку йуд, а те, що залишилося від того авіру, стало ором — світлом. У примітках Kehot на 42с цей уривок наведено як джерело гри слів.

Zohar, Bereshit 5:28-38 כ"ח-ל"ח:ה' בראשית ה', ספר זוהר,

The first 27 lines of the English translation do not correspond to the Hebrew text. Line 28 of the English text corresponds to the passage beginning on line 5 of the Hebrew text. AND GOD SAID, LET THERE BE LIGHT; AND THERE WAS LIGHT. From this point we can begin to discover hidden things relating to the creation of the world in detail. For up to this point the Creation has been described in general, and lower down the general description is repeated, so that we have a combination of general-particular-general. 2i.e. ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

АБЗАЦ 21

47

כי נר מצוה ותורה אור

Шломо каже своєму синові: «Адже міцва — світильник, а Тора — світло». Альтер Ребе тлумачить це як причинно-наслідковий зв'язок: завдяки міцві — світильнику — Тора стає світлом.

משלי ו':כ"ג:Proverbs 6:23

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 22

48

יעקב חבל נחלתו

У пісні Моше сказано: «Бо частка Імені Б-га (Гавая) — Його народ; Яков — хевель Його спадщини»: у просто-му значенні хевель — це відведена частка, земля, відміряна землемірним шнуром. Альтер Ребе розуміє це слово як «мотузка», верхній кінець якої рухається, коли тягнуть за нижній. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

דברים ל"ב:ט:Deuteronomy 32:9

כי חֶלֶק ה' עָמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49

התורה נק' משל הקדמוני

У цьому маамарі пояснюється, що «Давній» (кадмоно шел олам) — це саме Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), сутність Б-га, яка взагалі не перебуває в межах світів, а лежить поза межами навіть світла, що наповнює всі світи (мемале коль альмін), і світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін). Далі пояснюється, у якому сенсі Тору називають «притчею» про цього Давнього.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן צח, ב.

50

משל הקדמוני

Довид каже Шаулю, який переслідує його: «Як мовить прислів'я давніх: від лихих людей походить зло», — і тому його власна рука не буде проти нього. Альтер Ребе читає вислів машаль га-кадмоні як «притча Предвічного», тобто Б-га, і називає Тору цим висловом; це пояснюється в наступному абзаці. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

I Samuel 24:14: שמואל א כ"ד: י"ד

כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מֶשֶׁל הַקְּדָמוֹנִי יֵצֵא רָשָׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה בּוֹ:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 23

51

וידבר שלשת אלפים משל

Вірш прославляє мудрість Шломо: він промовив три тисячі притч, а його пісень налічувалося тисяча й п'ять. Альтер Ребе пояснює це число духовним значенням Тори в трьох світах, кожен з яких містить тисячу рівнів. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

I Kings 5:12: מלכים א ה': י"ב

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מֶשֶׁל וְיָהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלכים-א ה, יב.

52

חכמת שלמה היא חכמה תתאה

Примітка відсилає до Ор га-Тора про Пророків і Писання, де мудрість Шломо розглядається як нижня Хохма, і зазначає, що Ор га-Тора там посилається на цей уривок.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת נ"ך כרך א ע"מ. ושם מציין לכאן.

53

כי לא מחשבותי

Через пророка Б-г закликає народ повернутися до Нього: «Бо Мої думки — не ваші думки, і ваші шляхи — не Мої шляхи». Альтер Ребе використовує цей вірш, щоб протиставити людську уяву, яка нічого не здійснює, думці згори, яка приводить речі до буття. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 55:8: שְׁעִיָּהוּ נ"ה: ח'

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דְרָכֶיכֶם דְּרָכַי נֶאֱמָר ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54

דאורייתא מתקשרא בקוב"ה

Зогар навчає, що Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), Тора та Ізраїль пов'язані одне з одним. Альтер Ребе використовує це, щоб показати: хоча для Б-га Тора є лише «притчею», вона пов'язана з Ним так само, як Ізраїль пов'язаний із Торою.

Zohar III, 73a: זח"ג עג, א

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ג עג, א.

АБЗАЦ 24

55

נר מצוה שהיא בחי' או"י

У примітці сказано, що в Ор га-Тора там зазначається: згідно з цим поясненням міцви як авіру стає зрозумілим вислів Єрусалимського Талмуду в останньому розділі трактату Брахот: «Коли Ізраїль виконує волю Всемогутнього й відокремлює свої десятини...»

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע' אוה"ת פ' עקב ע' תרב לפי זה א"ש הירושלמי פכ"ת דברכות בזמן ישראל עושים רש"מ ומוציאין מעשרותיהן כו'.

56

וזהו יהא שמו הגדול

Примітка вказує на ці обговорення в Ор га-Тора щодо відповіді «Нехай буде благословенне Його велике Ім'я», а також на додаткові місця, перелічені там. У примітці наведено лише сторінки.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת יתרו ע' תתלד. שמות ע' ביתע ובהמצויין שם.

57

יש שם הוי' בחי' מלי

У примітці зауважено, що в паралельному місці Ор га-Тора на Їтро (р. 834) слів «є Ім'я Гавая, рівень Малхут» немає; також вказано на Ор га-Тора до Пінхас.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת יתרו ע' תתלד ליתא תי' אלו. וראה גם אוה"ת פ' פנחס ע' אקבח. אקלט.

58

התגלות עתיק בבינה

На початку Лех-Леха Альтер Ребе цитує Зогар до слів «а левіт служитиме», де «він» (hu) — це Атік, і пояснює, що Атік розкривається саме в Біні, а не в Хохмі, бо Атік є джерелом насолоди, що вище за Хохму й розкривається лише через Біну.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זח"ג קעב ב. ולעיל ר"פ לך לך. וע' באוה"ת נ"ך שופטים ע' ז שזה מלי דא"ס וכ"ה בוהר יתרו סט, ב. ע"ש.

59

הקב"ה מנענע בראשו

У Талмуді сказано, що коли народ Ізраїлю входить до своїх синагог і домів учення та відповідає: «Нехай буде благословенне Його велике Ім'я», Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), киває головою. Альтер

Ребе тлумачить цей кивок як знак того, що Кетер — «голова» Б-га — зрушується і притягується вниз.

ברכות ג' א"ד: Berakhot 3a:14

... ולא זו בלבד אלא, בשעה שישראל כננסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמיה הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו, ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of Israel enter their Synagogues and Houses of ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

60

באיש"ר דאגתא

У Талмуді сказано, що світ існує завдяки кдуші [святості] порядку навчання та словам «Сге шмей раба», які промовляють після Агади [агадичних оповідей]. Саме ця відповідь, як каже Альтер Ребе, притягує Кетер униз.

סוטה מ"ט א"ד: Sotah 49a:4

ואמר רבי אילעא בר יברכיה: שני תלמידי חכמים הדרין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה — אחד מת ואחד גולה, שנאמר: "לגס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בכלי דעת", ואין דעת אלא תורה, שנאמר: "נחמו עמי מבלי הדעת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

61

כי אגדה היא בחי' חכמה

У примітці «Кегот» наведено місце із Зоару щодо слова «ве-агїда» («і розповідь»), яке там назване «таємницею мудрості». Це підтверджує твердження, що Агада є рівнем мудрості (Хохма), де приховані таємниці Тори.

ספר הוהר, ויחי נ"ג: תקי"ז-תקכ"ה Zohar, Vayechi 53:517-528

When Jacob called his sons, Abraham and Isaac were there and the Shekinah with them, rejoicing in Jacob, and in the prospect of joining the patriarchs and forming with them a chariot. When Jacob said to his sons, "I will tell you what will befall you in the latter end of days", a kind of sadness came over him and the Shekinah departed. His sons, however, raised their voices and said, "Hear, O Israel, etc.", and Jacob answered, "Blessed be the name of his glorious kingdom for ever and ever", ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

62

אגדה . . שרוב סודות התורה גנוזין בה כמ"ש האר"ל

У примітці наведено власні Закони вивчення Тори Альтер Ребе як джерело твердження, що більшість таємниць Тори прихована в Агаді. Наприкінці примітки вказано на примітку в нью-йоркському виданні цієї праці 5725 (1965) року.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ה' ת"ת לאדה"ו פ"ב ה"ב. אגה"ק סי' כג. ועיין זוהר (ח"א רלד, ב. הובא באוה"ת פ' בא ע' שכ) ע"פ ואגידה, איהו רוא דחוכמתא (לקו"ש לפ' מקץ ח"ה ע' 211 הערה 40). אור צדיקים סכ"ו אות ו. סידור האר"ל (להר"ר שבת ז"ל) בכוונת לימוד. ראה שלי"ה חלק תושבע"פ כלל כבוד אלקים הסתר דבר, דתי"ב, א. (הערה בהל' ת"ת נ. י. תשכ"ה).

АВЗАЦ 26

63

אחד ואהבת

Перший уривок мезузи: «Слухай, Ізраїлю: Ім'я Б-га (Гавая) — наш Б-г, Гавая — один. І любитимеш Гавая, Б-га твого, усім серцем твоїм, усією душею твоєю і всією міццю твоєю». Альтер Ребе співвідносить три його вислови з молитвою, Торою та мезузою.

דברים ו' ד: Deuteronomy 6:4-5

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE. And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 27

64

ודברי אשר שמתי בפך

Б-г обіцяє тим із Яакова, хто відвертається від гріха, що Його дух і «Мої слова, які Я вклав у твої уста» не відійдуть ані від їхніх уст, ані від уст їхніх нащадків навіки. Альтер Ребе застосовує це до вивчення Тори, під час якого мовлення людини поєднується з Б-жественним словом. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

ישעיהו נ"ט:כ"א Isaiah 59:21

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך לא ימושו מפיה ורצח ומפי ורע ורצח אמר ה' מעתה ועד-עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י נט, כא.

65

ובכל מאדך

«І любитимеш Ім'я Б-га (Гавая), свого Б-га, усім серцем, усією душею і всім своїм достатком». Альтер Ребе тлумачить слова «всім своїм достатком» як своє майно, яке людина віддає Б-гові через мезузу.

דברים ו' ה: Deuteronomy 6:5

וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66

להניחה על פתח הבית מבחוץ

Мудреці навчали, що ханукальний світильник слід ставити при вході до оселі, зовні. Альтер Ребе пояснює, чому він має бути повернений назовні, у бік громадського простору.

Shabbat 21b:8-9 ט"ז-ח"ב: שבת כ"א

תנו רבנן: גר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעליה — מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הספנה — מניחה על שלחנו ודיו. אמר רבא: צריך גר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה — לא צריך. ואי אדם חשוב הוא — אף על גב דאיכא מדורה צריך גר אחרת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

67

בזאת יבא אהרן אל הקודש

Цей вірш відкриває службу Йом-Кіпура: «З цим Аарон увійде до Святилища» — з бичком і бараном як жертвами; лише так первосвященник може ввійти до Святих. Альтер Ребе тлумачить слово «це» (зот) як царювання (Малхут), вхід. У примітці Kehot наведено 16:13, але ці слова містяться у 16:3. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Leviticus 16:3 ט"ז: ויקרא

בזאת יבא אהרן אל־הקדש בפר בן־בקר לחטאת ואיל לעלה:

Herewith shall Aaron come into the holy place: with a young bullock for a sin-offering, and a ram for a burnt-offering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא טז, יג.

68

מלי בכל משלה

У псалмі сказано, що Б-г утвердив Свій престол на небесах, «і Його влада панує над усім». Альтер Ребе застосовує це до Малхут, коли вона виходить у нижні світи.

Psalms 103:19 ט"ט: יי' תהילים

ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And His kingdom ruleth over all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69

על הרי בתר

Дівчина просить коханого: доки не повіє день і не розвіються тіні, повернися і будь подібний до газелі «на горах Бетер» — розколотих горах (бетер — «розрізаний, розділений»). Альтер Ребе тлумачить їх як «гори відокремлення» — світи, віддалені від святості, куди слід притягнути світло Тори. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 2:17 י"ז: שיר השירים

עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה־לך דודי לצבי או לעפר האילים עלי־הרי בתר:

Until the day breathe, and the shadows flee away, Turn, my beloved, and be thou like a gazelle or a young hart Upon the mountains of spices.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Mikraot Gedolot (Public Domain); London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/16/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок